

БЪЛГАРСКИ СЪВЕТ ЗА БЕЖАНЦИ И МИГРАНТИ

BULGARIAN COUNCIL ON REFUGEES AND MIGRANTS

**ДОКЛАД ОТ МОНИТОРИНГ НА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА
ИНТЕГРАЦИЯ НА БЕЖАНЦИТЕ В
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2011–
2013г.) ПРЕЗ 2013 г.**

Автор: Звезда Ванкова

Сдружение „Мулти култи колектив“

Multii!luX
Collective

Съдържание

1. Предмет и цели на доклада.....	3
2. Резюме	3
3. Институционална рамка за интеграция на бежанците в България.....	4
4. Методология на мониторинговия доклад	8
5. Резултати от изследването.....	10
5.1. Обхват на програмата	10
5.2. Анализ и оценка на мерките за интеграция	11
РАЗДЕЛ I: МЕРКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА НОВОПРИЗНАТИ БЕЖАНЦИ.....	11
РАЗДЕЛ II: ЗАКОНОДАТЕЛНИ МЕРКИ	21
РАЗДЕЛ III. ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ	26
РАЗДЕЛ IV: ТРУДОВА ЗАЕТОСТ	30
РАЗДЕЛ V: ОБРАЗОВАНИЕ.....	35
РАЗДЕЛ VI: СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ.....	37
РАЗДЕЛ VII: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ.....	38
РАЗДЕЛ VIII: БЕЖАНЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ.....	39
РАЗДЕЛ IX: ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	40
6. Управление на НПИБРБ.....	42
7. Изводи.....	45
8. Поглед към следващия програмен период и препоръки	46
9. Приложения.....	49
10. Използвана литература	65

1. Предмет и цели на доклада

От 2009 г. Българският съвет за бежанци и мигранти организира независим мониторинг на изпълнението на Националната програма за интеграция на бежанците в България (2008–2010 г.) и (2011–2013 г.) по проекти, финансирани от Представителството на ВКБООН в България и в партньорство с Държавната агенция за бежанците при Министерски съвет (ДАБ). Целта на настоящия доклад е да бъде направен анализ на изпълнението на Националната програма за интеграция на бежанците в Република България (НПИБРБ) през 2013 г. и да бъдат формулирани препоръки за следващата национална програма, въз основа на идентифицираните предизвикателства и добри практики.

2. Резюме

Резултатите от осъществения мониторинг сочат, че се работи по осъществяването на по-голямата част от мерките, предвидени в НПИБРБ.¹ Някои от тях вече не са актуални и поради това не се изпълняват от ръководството на Интеграционния център (ИЦ) на ДАБ, а други се дублират.

Сред основните проблеми, свързани с осъществяването на НПИБРБ, са:

- Краткият период на Програмата, която в повечето случаи продължава в рамките на 6 месеца след получаването на статут, се оценява от участниците в Програмата като недостатъчен;
- Недостатъчното финансово подпомагане и забавянето на изплащането на финансовите помощи, поради което много голяма част от новопризнатите предпочитат да започнат работа и да не търсят подкрепата на НПИБРБ или често отпадат от нея впоследствие поради започване на работа;
- Липсата на гъвкавост, както по отношение на обхвата на Програмата, така и по отношение на изпълняването на предвидените мерки. През 2013 г. дейностите по подпомагането на новопризнатите бежанци се осъществяват на територията на гр. София, а не, както е предвидено в НПИБРБ, в цялата страна. Не се прилагат специализирани мерки по отношение на уязвимите лица;
- Осъществяването на Програмата не е финансово и ресурсно обезпечено в достатъчна степен, което води до проблеми при реализирането на важни и актуални мерки, свързани с интеграцията на бежанците. От общо 300 000 лв. предвидени като финансов разчет за 2013 г., към началото на ноември 2013 г. са

¹ Авторът целенасочено избягва количествена оценка на изпълнението на Програмата, тъй като предвидените мерки не са с еднаква тежест. Виж Таблица 1 в Приложенията за по-подробна информация.

изхарчени общо 87 180, 99 лв. Въпреки че във финансовия разчет за 2013 г. са предвидени разходи за хонорари на лектор по модул „Социална ориентация и културна адаптация“, курсове за обучение по български език по индивидуална програма, курсове за професионално обучение извън ДАБ, образователни посещения до културно-исторически обекти в страната, такси за детска градина, по тези мерки не са били отпуснати средства за ИЦ на ДАБ, което е довело до невъзможност за тяхното изпълнение. Няма извършени плащания на еднократни социални помощи на четвъртия месец от включването в НПИБРБ, нито на еднократната целева помощ на семейства, чиито деца са записани в първи клас на държавно или общинско училище. Във финансовия разчет не са предвидени семинарите със служители от заинтересованите институции, лекари, стоматолози и учители и работата по защита от дискриминация. НПИБРБ няма самостоятелен бюджет, което води до извода, че повече от $\frac{2}{3}$ от планираните средства не са изразходени за целите на интеграцията на бежанците в Република България.

Въз основата на проведените интервюта и анализа на изпълнението на мерките за интеграция, може да се заключи, че формулираната цел на НПИБРБ *„всеки бежанец за период до една година след получаване на статут да има достъп до финансова помощ за жилищно настаняване, социално подпомагане, здравно осигуряване, обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация, професионално обучение, преводачески услуги и съдействие за реализиране на основни права и възможности“* не се изпълнява в пълна степен.

3. Институционална рамка за интеграция на бежанците в България

Националната програма за интеграция на бежанците в Република България 2011–2013 г. (НПИБРБ) е приета с решение от 05.01.2011 г., Протокол 1 на Министерския съвет на Република България. В Програмата са предвидени редица мерки, насочени към създаване на условия и насърчаване процеса на интеграция на бежанците в българското общество, подробно разгледани в настоящия доклад. Програмата очертава действията на Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет, други държавни институции, органи за местно самоуправление и неправителствени организации за създаване на предпоставки за интеграция на бежанците в българското общество.

Според НПИБРБ всяко лице в Република България, получило статут на бежанец или хуманитарен статут, до една година от получаването му разполага с достъп до финансова помощ за жилищно настаняване, социално подпомагане, здравно осигуряване, обучение по български език,

социална ориентация и културна адаптация, професионално обучение, преводачески услуги и съдействие за реализиране на основни права и възможности. През 2013 г. не се предприети нормативни изменения и разписаните цели и мерки в НПИБРБ продължават да са ограничени от Закона за убежището и бежанците, който регламентира, че лицата със статут на бежанец или хуманитарен статут могат да получат финансова помощ за настаняване в жилище за срок до 6 месеца от влизане в сила на решението за предоставяне на статут (чл. 32, ал. 3).

Пряк изпълнител на Програмата е Интеграционният център към ДАБ (ИЦ). ИЦ изготвя критерии за включване в Програмата, разработва пакет от интеграционни мерки, включително и за бежанците със специални нужди, и нормативи за прилагането им и организира прилагането на пакета от интеграционни мерки. Партньори по практическите мерки за интеграция на новопризнати бежанци са неправителствени организации.

През 2011 г. бе приета *Национална стратегия по миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020 г.)*, която включва като целева група търсещите закрила, бежанците и лицата, получили хуманитарен статут. ДАБ е една от институциите, които участват в изпълнението на стратегията, което се осъществява с годишни планове за действие².

Във връзка с изпълнението на НПИБРБ през декември 2011 г. са приети *Вътрешните правила за прилагане на мерки за интеграция на новопризнати бежанци от националната програма за интеграция на бежанците в Република България (2011–2013 г.)*. През 2013 г. те са изменени със заповед на Председателя на ДАБ при МС № 03-350/25.06.2013 г. Лицата, получили хуманитарен или бежански статут, които желаят, подават молба за включване в Програмата *до два месеца* от връчване на решението за предоставяне на статут по Закона за убежището и бежанците (ЗУБ). С кандидатите се провежда социално интервю, изготвя се Индивидуален интеграционен план и при одобрение от Интеграционната комисия³ се сключва договор за участие в Програмата с председателя на ДАБ.

² Национална стратегия по миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020 г.).

³ Интеграционна комисия се председателства се от зам.-председателя на ДАБ при МС и включва членове от ИЦ, дирекция „Административно-правно, информационно обслужване и финансово-стопански дейности“, специализираната администрация на ДАБ при МС и представители на партниращите неправителствени организации. Тя одобрява годишния план за изпълнение на НПИБРБ 2011–2013 г. При необходимост предлага на председателя на ДАБ при МС актуализиране на критериите за включване в програмата и пакета интеграционни мерки. Разглежда и одобрява до два месеца молбите за участие в НПИБРБ, интеграционните планове, проектодоговорите. При възникнали индивидуални казуси комисията излиза с решение. Прави предложения до председателя на ДАБ при МС за сключване на договори с одобрените кандидати. Изготвя ежегодни отчети до председателя на ДАБ при МС за работата си.

Участниците в Програмата се задължават да посещават редовно курсове по български език, социална и културна ориентация и професионална квалификация в рамките на 1 година.

В националната програма са предвидени следните интеграционни мерки:

- **600 учебни часа обучение по български език.** Според Вътрешните правила учебните групи са с 6–10 участници. В случай, че обучаващите се са под 6 лица с получен статут на бежанец или хуманитарен статут, групата може да се допълва от лица, търсещи закрила. Обучението завършва с финален изпит;
- **Курсове за обучение по български език по индивидуална програма.** Напр. на майки с деца на възраст 1–3 г., непосещаващи детска ясла, чието включване в Програмата може да се отложи до 1 година по тяхна молба;
- **200 учебни часа курс по социална ориентация и културна адаптация;**
- **198 учебни часа професионално обучение.** Според измененията във вътрешните правила, приети през юни 2013 г., до професионално обучение се допуска лице, което е завършило курса по български език с положен изпит. Предвиденото обучение по професия в специалностите фризьорство, козметика, шивачество и компютърна грамотност се осъществява в групи, включващи 6–10 участници. Когато обучаващите са под 6 лица с получен статут на бежанец или хуманитарен статут, групата може да се допълва от лица, търсещи закрила. Завършва с изпит;
- **Курсове за професионално обучение извън ДАБ при МС;**
- **Консултиране и асистирание при включването в програми за професионална квалификация и трудова заетост;**
- **Провеждане на мероприятия по НПИБРБ, свързани с интеграцията на чужденците, получили статут по ЗУБ;**
- **Преводачески услуги и съдействие за реализиране на основни права и възможности и други дейности, свързани с интеграцията на чужденците.**

Националната програма предвижда и интеграционни пакети за участващите в нея чужденци, които включват следните социални помощи и социални инвестиции за период до 1 година от връчване на решението за статут по ЗУБ:

- Еднократна социална помощ (ЕСП)⁴, която се изплаща след четвъртия месец от приемането в Програмата, според измененията във вътрешните правила от тази година. Нов момент в правилата е и че, конкретният размер на еднократната социална помощ се определя на база *утвърдени критерии за отпускане на ЕСП* и след посещение на адрес на чужденеца, като експерт от Интеграционния център прави мотивирано предложение за отпускане на ЕСП.

⁴ По реда и в размера, предвиден в Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане.

Предложената помощ се утвърждава от директора на ИЦ и се съгласува с главния счетоводител на ДАБ при МС за *наличие на средства*. Пълният пакет документи се представя на председателя на ДАБ при МС;

- Целева помощ за издаване на лична карта до размера на разходите, необходими за издаването ѝ;
- Стипендия за периода на обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация и професионална квалификация, към момента 4 лв. на ден⁵;
- Ежемесечно финансово подпомагане за наемане на жилище и режийни разноски за лицата⁶, включени в Програмата, както следва:
 - до 170 лв. за едно лице;
 - до 300 лв. за 2-членно семейство;
 - до 350 лв. за 3-членно семейство;
 - до 400 лв. за 4-членно семейство;
 - до 450 лв. за 5-членно и семейство с повече членове;
- Ежемесечно здравно осигуряване на участниците. ⁷ Според измененията във вътрешните правила от юни 2013 г. здравната вноска се полага само за присъствените месеци в Програмата. При отсъствие на чужденеца от Програмата здравното осигуряване се спира;
- Седмичен талон(и) или билети за превоз по линиите на Столичен градски транспорт за периода на обучение по български език, социална и културна ориентация и професионална квалификация, включително за децата, посещаващи курсовете в ИЦ⁸;
- Заплащане на такси за детска градина за 10 деца годишно, по 60 лв. на дете;
- Еднократна целева помощ на семейства, чиито деца са записани в първи клас на държавно или общинско училище – за 10 деца⁹;
- Месечна помощ за деца, посещаващи български общински и държавни училища, по 35 лв. на дете. С измененията във вътрешните правила от юни 2013 г. бройката на децата, обхванати от тази мярка, е намалена от 20 на 10 годишно;
- Учебни материали за курсовете по български език, социална ориентация и културна адаптация и професионално обучение – за 60 лица годишно;

⁵ Тази стипендия се определя съгласно Плана за действие към Закона за насърчаване на заетостта и трябва да бъде 8 лв. на ден.

⁶ Според инструкциите на служителите от Правния отдел на ДАБ, ежемесечното финансово подпомагане за наемане на жилище се изплаща въз основа на сумата в представения договор за наем на жилище и не включва възможност за изплащане на режийни разноски.

⁷ Здравната вноска се определя със Закона за бюджета на НЗОК върху половината от размера на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица.

⁸ На парктика билетите/талоните се осигуряват само в рамките на работната седмица, когато се провеждат курсовете и все още не се осигуряват билети/талони за децата.

⁹ Съгласно Закона за семейните помощи за деца.

- Учебни материали за непълнолетните деца на включените в Програмата лица, които посещават българско училище (учебни тетрадки, пособия, учебни помагала) за 20 деца годишно;
- Учебно-образователни посещения на културно-исторически обекти в страната. С измененията на вътрешните правила тази бройка е намалена от 60 на 50 лица годишно.

През 2011 г. е приет *Правилник за прилагане на мерки за социална защита на чужденци със специални нужди, търсещи или получили закрила*, който определя условията и реда за подпомагане на тази група лица, мерките за тяхната социална защита и интеграция в българското общество. Според Правилника уязвими групи са непридружени малолетни или непълнолетни лица, бременни жени, лица над 65-годишна възраст, самотни родители, придружени от малолетните или непълнолетните си деца, многодетни семейства с 3 и повече деца, майки с деца до 3-годишна възраст, лица с увреждания, лица, преживели тежки форми на психическо, физическо или сексуално насилие, хронично болни.

ИЦ работи чрез *годишни и тримесечни планове и отчита изпълнението на своята работа чрез годишни, шестмесечни, тримесечни и месечни отчети.*

ИЦ изпълнява и мерки по *Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете.*

4. Методология на мониторинговия доклад

Мониторинговият доклад се основава на мултидисциплинарен подход, прилагайки качествени социологически методи, анализ на политики и правна рамка.

Стратификация на извадката

Мониторинговото проучване си постави за цел да обхване възможно най-много категории от целевата група, базирайки се на модела за максимално разнообразие, както следва:

Произход -> Сирия, Ирак, други;

Статут -> хуманитарен статут, бежанец;

Пол -> мъж, жена;

Възраст -> пълнолетни, непълнолетни (малолетни);

Семейно положение -> сам, семейство с деца, семейство без деца, самотен родител с деца, друго;

Уязвими групи -> хора с увреждания, непридружени, бременни жени, възрастни хора.

В рамките на изследването бяха проведени **20** интервюта с лица, получили бежански или хуманитарен статут. Те се разпределят по страни на произход (гражданство) както следва:

Сирия	15
Ирак	3
Египет	2

Причината за дисбаланса при интервютата с лица от Сирия отразява съотношението в генералната съвкупност на бежанците и лицата с хуманитарен статут, участващи в НПИБРБ. Те са най-многобройната група в Програмата през 2013 г. до момента, за разлика от 2011 и 2012 г., когато повечето бежанци са със страна на произход Ирак.

Повече от $\frac{1}{3}$ от интервюираните принадлежат към уязвима група според Правилника за прилагане на мерки за социална защита на лица със специални нужди, търсеци или получили закрила. Сред интервюираните има 5 семейства. 13 от респондентите са мъже, 7 са жени.

Един от интервюираните е с предоставен статут на бежанец, всички останали са лица с хуманитарен статут, което отразява съотношението в генералната съвкупност. По-малко от 1 % от лицата, които получават закрила в България, са с бежански статут, а всички останали са с хуманитарен статут.

Според възрастта им респондентите са разпределени както следва:

До 18 г.	1
18–30 г.	7
31–55 г.	12

В рамките на изследването са проведени и 15 интервюта с експерти от ИЦ на ДАБ, държавни институции и НПО, участващи в изпълнението на НПИБРБ.

Методология на извадката

Авторът достигна до респондентите чрез участието си в провеждането на Age, Gender and Diversity (AGD) интервютата на ВКБООН за 2013 г.¹⁰

¹⁰ ВКБООН провежда ежегодно проучване по признаците възраст, пол и принадлежност към определена социална група (Age Gender Diversity), в което, правителствени институции и неправителствени организации заедно провеждат фокус групи с бежанци и търсеци закрила.

Метод на регистрация и теренен инструментариум

Полуструктурирано проблемно ориентирано интервю бе основният метод за набиране на данни. Бяха разработени три въпросника – за бежанци, включени в Програмата, за експерти от ДАБ и за експерти от държавната администрация и НПО (заинтересовани министерства, държавни и изпълнителни агенции, местни власти, независими органи, неправителствени организации, бежански организации). При предварителните разговори с експертите от държавната администрация, участието в Интеграционна комисия и други работни срещи с НПО и ДАБ, бе използвано **пряко наблюдение и неформални интервюта**.

Освен проведените интервюта като допълнителни източници на информация бяха използвани отчетите, плановете за работа и вътрешните правила на ИЦ на ДАБ, както и информация, предоставена от експерти от държавни институции, интервюирани за целите на настоящия мониторингов доклад.

5. Резултати от изследването

5.1. Обхват на Програмата

Според официалната статистика на Държавната агенция за бежанците за периода 01.01.2013 г. – 31.10.2013 г. 5232 лица са потърсили закрила в България, което представлява над петкратно увеличение в сравнение със същия отчетен период през 2012 г., когато 926 лица са потърсили закрила. Предоставен е статут на бежанец на 23 лица, а на 1250 лица – хуманитарен статут. Отказано е предоставяне на статут на бежанец на 298 лица.¹¹

В НПИБРБ за отчетния период са включени общо 100 души, което представлява по-малко от 7 % от лицата, получили бежански и хуманитарен статут до момента за 2013 г. (виж Таблица 2 в Приложенията). От тях към началото на ноември 2013 г. 23 са завършили курса по български език, а 7 – курсовете по професионално обучение. 27 души продължават обучение в курса по български език и 4 – в курсовете за професионално обучение.

В сравнение със същия отчетен период през 2012 г. в Програмата са включени 46 души повече. Повечето лица, включени в НПИБРБ през 2012 г., са от Ирак, следвани от Сирия. През 2013 г. най-много участници в Програмата има от Сирия. Това е страната на произход на търсещите закрила, от която са получени най-много молби за закрила за отчетния период.¹² Както и през 2012 г., и през 2013 г. преобладават приетите мъже

¹¹ Официална интернет страница на ДАБ: <http://www.aref.government.bg/?cat=8>

¹² Официална интернет страница на ДАБ: <http://www.aref.government.bg/?cat=8>

– общо 66 души, както и лицата с хуманитарен статут, които наброяват 92 души (виж Таблица 3 в Приложенията), което отговаря на генералната съвкупност.

По данни на ДАБ през тази година продължава да има увеличение в броя на семействата с непълнолетни и малолетни деца, както и на лицата със специални нужди, записани в Програмата (виж Таблица 4 в Приложенията).

Общо 52 участници са изключени от НПИБРБ в рамките на отчетния период (виж Таблица 5 в Приложенията). По данни на ИЦ на ДАБ през месец октомври е изготвен списък с предложение за изключване на още 13 лица. Интервюираните служители от ИЦ на ДАБ обясняват, бройката изключени през 2013 г. обхваща и такива лица, които са били записани в НПИБРБ през 2012 г.

Според информацията в протоколите на Интеграционната комисия (ИК), сред основните причини за изключването са отсъствие поради започване на работа, нередовно посещаване на курсовете по български език без извинителна причина, пътуване в чужбина по лични, семейни или здравословни причини и неявяване в разрешен срок на отсъствие, напускане по собствено желание. От протоколите на ИК става ясно, че комисията дава възможност за регламентирано отсъствие, когато лицата подадат молби, като съответно се удължава срока на обучение в НПИБРБ за периода на отсъствието или се забавя стартирането на участието в НПИБРБ.

Според интервюираните служители на ДАБ въпреки увеличението бежански поток, не се наблюдава голямо повишаване на желаещите за включване в Програмата. Много от участниците отпадат поради малката финансова помощ, с която се подпомагат лицата с бежански и хуманитарен статут, и голямото забавяне при изплащането на тази помощ.

5.2. Анализ и оценка на мерките за интеграция

РАЗДЕЛ I: МЕРКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА НОВОПРИЗНАТИ БЕЖАНЦИ

Този раздел на НПИБРБ съдържа 4 мерки, три от които са с постоянен срок за периода на осъществяване на Програмата, а за една не е определен такъв. Целта на предвидените мерки е „всеки бежанец за период до една година след получаване на статут да има достъп до финансова помощ за жилищно настаняване, социално подпомагане, здравно осигуряване, обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация, професионално обучение, преводачески услуги и съдействие за

реализиране на основни права и възможности". Задължително условие за достъп до финансово подпомагане е участието на новопризнатите бежанци в курсове за изучаване на български език, **социално ориентиране** или професионално обучение. Според НПИБРБ дейностите по подпомагане на новопризнатите бежанци се осъществяват **на територията на цялата страна въз основа на правила**, утвърдени от председателя на Държавната агенция за бежанците при МС.

През 2013 г. не се предприети нормативни изменения и разписаните цели и мерки в НПИБРБ продължават да са ограничени от Закона за убежището и бежанците, който регламентира, че лицата със статут на бежанец или хуманитарен статут могат да получат финансова помощ за настаняване в жилище за срок до 6 месеца от влизане в сила на решението за предоставяне на статут (чл. 32, ал. 3). Служителите на ДАБ предоставят подкрепа за жилищно настаняване в рамките на 6 месеца. Шестмесечен е и курсът по български език, последван от тримесечен професионален курс за тези, които са положили успешно изпит по български език. Това означава, че получилият статут бежанци на практика в повечето случаи се ползват от подкрепа в рамките на 9 месеца, освен ако не им бъде удължен срока за участие в Програмата, поради наложително отсъствие, одобрено с решение на ИК.

Според интервюираните служители на ДАБ при настоящия увеличен бежански поток става все по-наложително НПИБРБ да бъде разширена и да обхване териториалните подразделения на ДАБ извън София. Все по-често има лица, които след като получат статут например в Транзитния център в с. Пъстрогор, си намират работа и жилище в този регион и остават там. Това е естествен процес, който трябва да се улеснява, защото към този момент бежанците се концентрират в гр. София, където е по-скъпо и по-трудно се намират жилища и работа.

Финансова помощ за жилищно настаняване

От началото на годината до месец август 2013 г. средно 13 души на месец са получавали финансова помощ за жилищно настаняване (виж Таблица 7 в Приложенията за повече информация). Всички интервюирани лица, които към момента участват в Програмата, споделят, че **финансовата помощ за жилищно настаняване е крайно недостатъчна като времетраене и размер. Като друг основен проблем през 2013 г. се очертава голямото забавяне при изплащането на тази финансова помощ.** Според интервюираните служители на ДАБ това забавяне обикновено идва от самата агенция, която изплаща сумите с голямо забавяне на БЧК. БЧК имат ангажимент да изплатят сумите на участниците в Програмата. През октомври 2013 г. са изплатени помощите за месец юни, а през ноември – за месец юли.

Според бежанците и лицата с хуманитарен статут помощта трудно стига за наемане на жилище според нуждите им, тъй като не се актуализира в съответствие с пазарните промени всяка година. Повечето интервюирани посочват, че плащат между 300 и 450 лв. за наем. Въпреки че НПИБРБ регламентира възможността за финансово подпомагане за покриване на режимни разходи, според инструкциите на служителите от Правния отдел на ДАБ, ежемесечното финансово подпомагане се изплаща само въз основа на сумата в представения договор за наем на жилище. На практика не се покриват режимни разходи, даже когато размерът на наема е по-малък от сумата, която се полага на лицата на месец. Тези, които имат роднини, разчитат на тях за финансова помощ за покриване на режимните разходи. Други са принудени да се справят сами и много често многодетни семейства с 4–5 деца могат да си позволят да живеят само в гарсонieri. Тъй като по програмата не се осигурява финансова помощ за обзавеждане и предмети от първа необходимост, участниците в Програмата разчитат основно на помощта на Съвета на жените бежанки в България, които организират дарителски кампании за набиране на употребявани дрехи, посуда и мебели за нуждаещите се бежанци. Изискването за първоначален депозит в размера на наема и комисионната за агентите на недвижими имоти допълнително утежнява финансовото положение на тези новопризнати, които не могат да разчитат на допълнителна финансова помощ от роднини в чужбина. Един от интервюираните споделя: *„Там щяхме да умрем от куршумите, а тук – от глад.“*

За втора поредна година като друг сериозен проблем се очертава и това, че поради времето, нужно за оформянето на документите, изплащанията на финансовата помощ започват 2 месеца след включването в Програмата и се получават с голямо закъснение – до 4 месеца според интервюираните лица с бежански и хуманитарен статут. Това е една от причините участниците да отпаднат от Програмата, тъй като са принудени да търсят работа, за да издържат себе си и семействата си.

Здравно осигуряване

Интервюираните участници в НПИБРБ имат здравна осигуровка и повечето от тях имат личен лекар. През 2013 г. интервюираните бежанци споделят за проблеми, които бяха регистрирани и през изминалата 2012 г.:

- *Прекъсване на осигуровките, свързани с прехвърлянето от ЛНЧ към ЕГН, и, в някои случаи, поради наличието на предишни откази за предоставяне на статут. Според интервюираните служители на ДАБ в НАП вече има 4 експерти, които са обучени и отговарят за лицата с бежански и хуманитарен статут. Това обаче няма да доведе до оптимизиране на процедурата, тъй като участниците в Програмата трябва да отидат лично с всички документи с помощта на служител на ДАБ, който да изчака да се регистрират;*

- *Недостатъчна информираност за българската система на разбираем език.*

Повечето интервюирани споделят, че се притесняват най-вече как ще си покриват осигуровките след края на участието им в НПИБРБ. Като основен проблем се очертава и недостигът на средства за закупуване на лекарства.

Социално подпомагане

Според новите вътрешни правила еднократната социална помощ се изплаща вече след, а не на четвъртия месец от включването в Програмата. Според служителите на ДАБ тази промяна е направена, за да се прецени дали участниците в Програмата ще посещават курсовете регулярно, дали няма да отсъстват нерегламентирано и да пътуват на свои разноски, защото ако имат собствени средства, тази помощ не им се полага. Възможността за допълнително забавяне на тази помощ усложнява финансовото положение на участниците в Програмата, тъй като те имат най-много разходи при постъпването в Програмата – за депозит, комисионна за брокера на недвижими имоти, обзавеждане и т.н. По данни на ИЦ на ДАБ еднократна социална помощ не е изплащана нито веднъж през цялата година поради устна заповед на ръководството на ДАБ.

В началото на 2012 г. по време на Интеграционна комисия неправителствените организации предложиха финансовият разчет за прилагане на Националната програма за интеграция на бежанците през 2012 г. да бъде актуализиран, като размерът на **стипендията, която се дава на бежанците**, да се увеличи от 4 лв. на 8 лв. База за определяне на размера на стипендията за бежанците е утвърдението от правителството размер на стипендията за обучение на безработни лица, който ежегодно се разписва в Националния план за действие по заетостта. През 2012 г. размерът на стипендията е 8 лв., което е основание да се промени и размерът на стипендиите за бежанците. На ръководството на ДАБ са предоставени документите по Националния план по заетостта за 2012 г. за запознаване и изготвяне на предложение за корекция на финансовите разчети на ДАБ за 2012 г., но въпреки това такава корекция не е направена нито през 2012 г., нито към ноември 2013 г.

Според интервюираните служители на ДАБ това се дължи на факта, че бюджетът на ДАБ за цялата година е бил изразходен до май 2013 г., което е наложило да се правят икономии. Надяват се, че при бюджетирането на новата Програма отново ще имат мотив да се борят за увеличението на стипендиите.

Един от интервюираните участници в НПИБРБ се оплаква, че живее в апартамента на чичо си и тъй като не може да представи договор за наем, е лишен от всякаква финансова помощ, включително и от стипендия.

Интервюираните разказват, че билетите/талоните, предвидени в НПИБРБ, се осигуряват само в рамките на работната седмица, когато се провеждат курсовете по български език и професионално обучение. Един от тях споделя, че е отсъствал 2 дни от курса по български език и не е получил талони за цялата учебна седмица. Също така като проблем се отчита и фактът, че все още не се осигуряват билети/талони за децата.

Обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация

Средно 55 души са преминали през курса по български език за отчетния период (виж Таблица 8 в Приложенията). Успешно завършили курс по български език и получили удостоверения са 23 лица с хуманитарен статут и статут на бежанец.

Повечето интервюирани лица оценяват обучението по български език като задоволително, но подчертават, че е недостатъчно като времетраене. Това създава проблеми с интеграцията на бежанците и лицата с хуманитарен статут, преминали през НПИБРБ, тъй като владееенето на български език е важен фактор за намирането на работа, а оттам и за осигуряването на жилище.

През 2013 г. в ИЦ български език се преподава от 4 учителя в 3 групи за възрастни, които включват участници в Програмата и търсещи закрила, и 2 групи за деца. Още 2 групи, водени от доброволци, предоставят възможност за допълнителни занимания по български език на още 20 деца на възраст 5–14 г. към началото на ноември. На 16 октомври 2013 г. стартира още една група по български език в ИЦ за възрастни от 35 до 60 г. в сътрудничество с Диа-Спорт по програма „Грюндвиг“ за 15 души. На участниците е предоставена възможност за езикова практика, като целта е да предобият практически умения. През септември 2013 г. е оборудван интерактивен кабинет по български език по ГП 2012 на ЕБФ, който позволява да се обучават до 8 души.

В отговор на отправените препоръки в мониторинговия доклад от 2012 г., през 2013 г. обучаемите в групите по български език са преразпределени според нивото им на знание, като е формирана и група за напреднали и към обучението са включени езикови практики – в общината, на пазара, в автобуса.

През 2013 г., както и през 2012 г., в рамките на НПИБРБ не е проведено **обучение, свързано със социалната ориентация и културна адаптация на новопризналите**, въпреки че е включено като задължително изискване в договора, който подписват участниците в НПИБРБ. Според интервюираните служители на ДАБ в бюджета на Програмата не са предвидени средства за това. Учителите по български език в ИЦ се опитват да покриват част от това обучение в рамките на курсовете по български

език, но това не може да се сравни със специално организирани посещения на музеи, обиколки на града и екскурзии в страната, каквато е била практиката в предходния програмен период. Експертите на ИЦ към ДАБ са търсили сътрудничество с НПО, но при липсата на финансиране това е било безуспешно. С увеличаването на бежанския поток много доброволци изразяват желание да помагат на ИЦ, но до момента няма подходящ човек, който да може да води този курс.

От средата на 2013 г. Културна фондация А25 осъществява проект с финансиране на Програма за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Разработена е деветмесечна програма за културна ориентация на бежанци и търсещи закрила лица, състояща се от предоставяне на информация и участие в разнообразни културни дейности, в съответствие с предвидените в „Националната програма за интеграция на бежанците“ курсове по социална ориентация и културна адаптация.

Професионално обучение

От проведените интервюта с лицата, получили закрила, става ясно, че по-голямата част от мъжете са със средно и висше образование. Сред техните професии се срещат инженер, механик, специалист по бизнес администрация, икономист, счетоводител, шивач, готвач. Интервюираните жени в голяма част от случаите са били домакини или не са работили по специалността си и нямат практически опит. При случаи на събиране на семейство обикновено мъжът подпомага семейството, докато жената се адаптира. В интервюта жените споделят, че съпрузите им са съгласни те да работят.

Повечето от интервюираните споделят, че нямат дипломи със себе си в България. Много рядко говорят английски език.

Тези, които са работили по време на производството за предоставяне на закрила, са били най-често без договор и са намерили работата с помощта на сънародници и католическите и протестантските църкви. Към момента на провеждане на интервюта никой не работи. Повечето посещават курсове по български език и не са преминали все още през курс по професионално обучение.

Общо изпитани в трите курса за отчетния период януари – октомври 2013 г. са 7 души. 4 от тях са търсещи закрила и 3 лица с предоставена международна закрила (2 са участващи в НПИБРБ, 1 – не е включено в Програмата). Всички са положили изпита успешно. Професионалното обучение е спряно за 2 месеца с устна заповед на ръководството на ДАБ и курсовете са подновени на 16.10.2013 г. Четири души продължават обучението си в курсовете по професионално обучение към началото на

месец ноември 2013 г. (виж Таблица 9 в Приложенията за броя лица, посещаващи курсовете по професионално обучение на месец).

На въпроса „Какво бихте искали да работите, след като завършите Програмата?“ повечето посочват, че биха работили каквото и да е, даже и да не е свързано с професията им. По-малко на брой интервюирани, които са тесни специалисти, споделят, че биха искали да работят по специалността си и са предприели действия за легализиране на дипломите си и за получаване на удостоверение за владеене на български език.

Регистрирани проблеми в тази сфера:

- Финансово подпомагане за жилищно настаняване не продължава след 6-те месеца на обучение по български език, когато участниците имат право да се включат в курс по професионално обучение;
- Към момента не се провежда курс по компютърна грамотност. Според интервюираните служители на ДАБ вече е оборудван кабинет с компютри със средства на ЕБФ, но към началото на ноември такъв курс не е започнал;
- Няма достатъчно разнообразие на курсове по професионална квалификация;
- Няма курсове по предприемачество и стартиране на собствен бизнес. Такава дейност бе финансирана чрез проект по ГП 2011, приоритет 1, действие Г2 „Подпомагане достъпа на бежанците до трудова заетост и малък бизнес чрез провеждане на обучение в ключови умения за заетост (инициативност и лидерски умения), обучение за разработване и прилагане на проекти за малък бизнес, провеждане на специализирани трудови борси с участие на потенциални работодатели и др.“ Проектът бе осъществен от Асоциация „Форум“, договор 1900/06.04.2012 г. със срок за изпълнение до 30.06.2013 г. на стойност 45 634, 68 лв. Според интервюираните експерти от НПО, проведените проектни дейности не са довели до професионална реализация на бенефициентите.

Повечето от интервюираните бежанци посочват, че според тях намирането на работа е най-доброто средство за интеграция в България.

Преводачески услуги и съдействие за реализиране на основни права и възможности

По тази мярка не се наблюдава промяна в сравнение с 2012 г. От проведените интервюта става ясно, че средствата за превод от редки езици продължават да са изключително ограничени. Няма щатна бройка за преводачи към ИЦ на ДАБ и за това се разчита на преводачите на РПЦ София, които са изключително натоварени поради увеличавания поток от бежанци. Това води до трудности в комуникацията с новопризнатите

бежанци и лица с хуманитарен статут. Служителите от ИЦ на ДАБ им съдействат, когато бъдат потърсени, но като цяло за информация се разчита основно на сънародници и НПО като Съвета на жените бежанки и БЧК.

Прилагане на пакет от мерки за интеграция на новопризнати бежанци от уязвими групи

През последните години се наблюдава устойчива тенденция на увеличаване на бежанците и лица с хуманитарен статут от уязвими групи, отразена и в отчетите на ИЦ на ДАБ. През 2011 г. е приет Правилник за прилагане на мерки за социална защита на лица със специални нужди, търсеци или получили закрила, който определя условията и реда за подпомагане на тази група лица, мерките за тяхната социална защита и интеграция в българското общество.

Както и през 2012 г., на практика обаче предоставяните мерки не се различават в голяма степен от тези, предвидени за всички останали новопризнати бежанци и лица с хуманитарен статут. Експертите в ИЦ консултират лицата със специални нужди, получили закрила, по всички въпроси, свързани с образование, социално подпомагане, професионална квалификация, здравно осигуряване, издаване на документи. При нужда или преценка на експертите към ИЦ в ДАБ, уязвимите лица се насочват за оказване на психологическа помощ и консултация към АСЕТ.

Уязвимите лица биват насочвани към курсовете за обучение по български език и професионална квалификация. На получените статут лица със специални нужди се изготвя индивидуален интеграционен план, който по нищо не се различава от този на останалите новопризнати, освен че се отбелязва, че е от уязвима група. Няколко са специализираните мерки, които се предлагат към момента:

- Възможността за т.нар. отложен старт на включването в НПИБРБ в срок до 1 година;
- Друга специализирана мярка, която се осъществява, е свързана с правото на лицата със специални нужди, получили статут на бежанец или хуманитарен статут и включени в Регистъра за лица със специални нужди, да могат да кандидатстват за продължение на престоя в Регистрационно-приемателния център до 6 месеца от връчване на решението за статут на бежанец или хуманитарен статут;
- При непридружените малолетни и непълнолетни лица служителите съдействат за настаняване в специализирани заведения ад хок (домовете за деца, лишени от родителска грижа) на основание чл. 33, ал. 1 и ал. 2 от Закона за убежището и бежанците.

От началото на годината до края на месец септември, по данни на ИЦ на ДАБ общо 127 непридружени деца са подали молба за закрила (виж Таблица 6 в Приложенията). Към края на месец октомври техният брой е 74. От тях 24 непридружени деца със статут ползват услугите на ИЦ, като 3 са записани във вечерна гимназия и 1 е в иракско училище.

Един от експертите на ИЦ на ДАБ поддържа електронен регистър (Excel таблица) за лицата със специални нужди, търсещи или получили закрила, който съдържа лични данни, информация за предприетите действия, състояние и др.

Поради липсата на социален работник в РПЦ, който да отговаря за търсещите закрила уязвими лица, голяма част от работата с тези лица пада върху служителите от ИЦ. Те работят в координация с лекарския кабинет, тъй като тези групи задължително трябва да бъдат насочвани за записване към личен лекар. Например при хронично болните трябва да се предоставят рецептурни книжки, които се предоставят само от личния лекар. Много често тези лица търсят експертите от ИЦ, защото не могат да се справят с попълването на формулярите във връзка с определянето на личен лекар.

Прилагане на пакет от мерки за интеграция на непълнолетни и малолетни бежанци

Въпреки ограничения човешки ресурс и финанси за превод от редки езици, служителите на ИЦ на ДАБ се стремят да прилагат в максимална степен планираните мерки за интеграция на непълнолетни и малолетни. Всички интервюирани споделят, че получават информация и консултиране от служителите на ИЦ и от Съвета на жените бежанки по въпроси, свързани с образованието им в България. На 7 деца са признати завършени етапи на училищно обучение по документи, издадени от училища на чужди държави, на основание Наредба №2 от 2003 г. Девет деца са се явили на тест в Регионален инспекторат по образованието за определяне ниво на знания по български език (7–18 г.). От тях 3 непридружени деца са записани във вечерна гимназия. Към момента в ИЦ се обучават общо 26 деца бежанци, като от тях 9 са непридружени непълнолетни деца.

Общо 42 деца са посещавали българско училище през периода януари – юни 2013 г. През септември 2013 г. в подготвителна група са записани 4 деца, а първи клас – 18 деца за учебната 2013/2014 г. Най-много са записаните деца в 149 СОУ и 66 СОУ. Организира се следобедна занималня за децата, обучаващи се в български училища. Те получават допълнително обучение по български език и други основни предмети със съдействието на доброволци от Си Ви Ес – България и Каритас.

И през 2013 г. интервюираните родители най-често очертават като проблем записването на децата им в по-нисък клас, който не отговаря на възрастта им. Това води до демотивация и нежелание у децата да ходят на

училище. За много родители единственото решение на този проблем е да записват децата си в Иракското училище или в Палестинското училище в гр. София, но те са частни и не всички могат да си позволят да плащат за издръжката на децата. Много често родителите прибегват до помощ от техните сънародници.

Регистриран е един случай, в който след първите 2 седмици дете отказва да ходи на училище, защото другите деца се държат лошо с нея. По думите на майка ѝ: „Децата не я обичат, защото е арабка.“ Тя разказва, че детето се страхува, защото другите ученици са го били.

Една от интервюираните бежанки разказва, че директорът на училището е отказал да запише нейното дете и то сега учи в по-отдалечено училище и сменя две транспортни средства, за да стигне до там.

Интервюираните участници в Програмата, които имат деца в училищна възраст, разказват, че като цяло са подпомагани от български семейства и от своите съграждани с дрехи и с учебници.

На 25.09.2012 г. ДАБ, в качеството си на Отговорен орган по Европейския бежански фонд, сключва договор 01-5020/25.09.2012 г. със Сдружение „Каритас - София“ за отпускане на безвъзмездна финансова помощ по под-действие В4 от действие В от Приоритет 1 на Годишна програма 2011 на ЕБФ „Мерки за подпомагане на интеграцията на малолетни и непълнолетни бежанци“. Общият бюджет на проекта бе 29 293, 87 лв. Проектът приключи на 30.06.2013 г. и бе оценен като успешен от интервюираните представители на НПО.

Регистриран е проблем по отношение на **непридружените непълнолетни и малолетни деца**. Според новите вътрешни правила, за да могат да кандидатстват за включване в Програмата, те вече трябва да имат назначен попечител или настойник. С процедурата за назначаването обаче има проблеми, което води до невъзможност за включване в Програмата и децата са оставени без всякаква финансова помощ (за повече информация виж Раздел II, Законодателни мерки). ДАБ не поставя такова изискване, докато децата са в процедура. На тези деца е предоставена възможност да посещават курсовете по български език в ИЦ на ДАБ в групите за възрастни.

В началото на месец август 2013 г. в РПЦ – София е обособена защитена зона за непридружени непълнолетни чужденци, която се състои от 8 стаи със собствени санитарни възли и общо кухненско помещение с хладилна техника. Осигурен е отделен вход с охранителен пост.

През 2013 г. Представителството на ВКБООН в България инициира пилотно проучване и мониторинг, които имат за цел да се направи преглед на съществуващото законодателство и практика в страната, да се събере

актуална информация за условията за прием и интеграция на непридружените малолетни и непълнолетни чужденци, търсеци или получили закрила, както и да се набележат предложения за тяхното подобряване. Дейностите са извършват от двама независими експерти, които работят в тясно взаимодействие с експерти от ДАБ при МС, Представителството на ВКБООН в България, ДАЗД, отдел „Закрила на детето“ към дирекция „Социално подпомагане“ – Красно село в гр. Софи и неправителствени организации. Проведени са поредица от работни срещи за обсъждане на разработената Карта за мониторинг на условията за приемане и социална защита на непридружени малолетни и непълнолетни деца, търсеци или получили закрила. В присъствието на експерт от ДАБ при МС и със съгласието на социален работник от отдел „Закрила на детето“ към дирекция „Социално подпомагане“ – Красно село са проведени срещи с 15 непридружени деца от Сирия, Кот д’Ивоар, Мали, Камерун и деца, без гражданство, като са попълнени индивидуални карти за мониторинг. Резултатите от проучването и мониторинга са в процес на обработване и анализ.

Разработване и прилагане на програми за медиация при реализиране на основни права и възможности на бежанците

Тази мярка не е реализирана към момента на осъществяване на мониторинга. Такива програми са разработени само по отношение на търсещите закрила лица със средства на Европейския бежански фонд.

Добра практика по отношение на осигуряването на първоначалния пакет от интеграционни мерки и успешна междуинституционална координация представлява португалската Висша комисия за миграция и междукултурен диалог (ACIDI). Тя е разработила наръчник със седем принципа, които са основополагащи при създаването на центрове, които работят на принципа „обслужване на едно гише“ при предоставянето на интеграционни мерки¹³.

РАЗДЕЛ II: ЗАКОНОДАТЕЛНИ МЕРКИ

Този раздел на програмата съдържа 4 мерки. Сроктът за осъществяване е изтекъл за две от тях, но те не са изпълнени. Другите две са със срок на

¹³ Наръчникът е достъпен на: http://www.acidi.gov.pt/institucional_book.pdf. Повече информация за тази добра практика може да бъде намерена тук: http://ec.europa.eu/ewsi/en/practice/details.cfm?ID_ITEMS=26423

изпълнение 2013 г. Целта им е да се актуализира и усъвършенства нормативната уредба, определяща правата и задълженията на бежанците, с оглед улесняване тяхната интеграция в българското общество.

Анализ на вътрешното законодателство и разработване на предложения за изменение и допълнение на нормативни актове, определящи правата и задълженията на бежанците

Въпреки че през 2012 г. бяха разработени предложения за изменение и допълнение на ЗУБ в частта, свързана с интеграцията на бежанците, към началото на ноември 2013 г. тези предложения за промени не са взети предвид от ръководството на ДАБ.¹⁴

Разработване и инициране на нормативни промени за осигуряване на попечител/настойник на непридружени малолетни и непълнолетни деца бежанци

През 2013 г. по инициатива на ИЦ на ДАБ са проведени множество срещи по тази тема с Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), Агенцията за социално подпомагане (АСП), представители на местната власт и НПО. Според интервюираните експерти от ДАБ, вече са очертани параметрите на механизмите за осигуряване на попечител/настойник на непридружени малолетни и непълнолетни деца бежанци, които ще изискват промени в множество нормативни актове. По информация на експертите на ДАЗД вече е сформирана работна група, която ще подготви предложение за законодателни промени в Семейния кодекс.

Основен проблем остава кой може да бъде настойник или попечител на тези деца. Към този момент настойници и попечители могат да стават

¹⁴ Предложения за изменение на ЗУБ, предоставени от директора на ИЦ на 22.11.2012 г.:

- Изменение на чл. 26 от ЗУБ и съответно на Наредба № 3 от 27 юли 2000 г., което засяга това малолетните и непълнолетните лица, търсещи или получили закрила, да имат право на обучение в центровете за настаняване или в интеграционните центрове на Държавната агенция за бежанците, както и в държавните и общинските училища на Република България;
- Достъпът им до образователната система да става при условията и реда за българските граждани. Да бъде изрично регламентирано, че пълнолетните лица, получили закрила, имат право на образование и професионално обучение при условията и по реда за българските граждани;
- Член 29 от ЗУБ да включи възможността търсещите закрила да имат право на професионално обучение;
- Промяна на чл. 32 така, че на лице с предоставен статут на бежанец или хуманитарен статут да може да се окаже финансова помощ за настаняване в жилище за срока на участието му в програми и проекти, изпълнявани от Държавната агенция за бежанците. В чл. 53 да се включи нова точка, която да гласи, че ДАБ прилага мерки за интеграция и социална адаптация на новопризнати лица, получили закрила, чрез включването им в програми и проекти за период не по-малък от една година.

представители на бежанските общности, които живеят в България, но според експертите това е временна мярка, тъй като не е законово регламентирана. Служителите на ДАБ са съгласували тази процедура с експертите в общините „Овча купел“, „Красно село“, ДСП и ДАЗД. Другите общности все още не са запознати с тази временна мярка и трудно предоставят удостоверения за попечителство. Експертите от ИЦ разговарят с отговорните служители в общините и ги насърчават да ползват тази временна мярка, въпреки че не е регламентирана в Семейния кодекс. Това е единственият вариант децата да получат лични документи. Има случаи, в които децата сами посочват човека, когото искат да им стане попечител. По тази процедура например представител на афганистанската общност става попечител на 10 непридружени деца от Афганистан. Служителите на РПЦ София са се ангажирали с това да се търсят и други представители на бежанските общности, които имат желание да стават попечители/настойници.

Към момента по данни на ДАЗД всички непридружени малолетни са настанени или в специализирани институции, или в центрове за настаняване от семеен тип. ДАЗД и ДАБ си сътрудничат регулярно по запитвания, обменят информация и методическа помощ. ДАЗД ползва преводачите на ДАБ чрез телефонна връзка, когато трябва да се превежда на деца, поети от Отдели „Закрила на детето“ (ОЗД). Тъй като на границата не всички деца са разбрали, че имат право да подадат молба за закрила, служителите в ОЗД повторно разясняват правата им и повечето решават да подадат молби. Служителите съдействат за подаването на молби, които се придвижват чрез органите на МВР към ДАБ. Уговаря се настаняването им в РПЦ и се транспортират. От ДАЗД са изпратили писма към ОЗД с адресите, където са регистрирани непридружени деца в процедура, според данните на ДАБ. ОЗД прави проверки дали децата се намират на тези адреси и при кого живеят. Според интервюираните експерти са констатирани случаи, в които децата не са намерени.

С решение на Европейската комисия от 03.06.2013 г. за одобряване на Годишната програма за 2013 г. за ЕБФ за България и на съфинансирането за 2013 г. от този фонд бе одобрено предложението на експертите на ДАБ за пилотен проект „Защитено пространство“ за приемане, настаняване и интегриране на непридружените малолетни и непълнолетни. Проектът ще стартира на 01.06.2014 г. Социалната услуга ще се обособи и предоставя на територията на РПЦ – София с продължителност 18 месеца. Дейностите ще се възложат на неправителствени организации, осъществяващи социални услуги за деца в риск, като непридружените непълнолетни ще бъдат обгрижвани от мултидисциплинарен екип от специалисти. В центъра ще могат да бъдат настанени 10–12 непридружени деца. Според експертите на ДАБ, ако този проект се окаже добра практика и му се осигури устойчивост, това може да бъде законово регламентирано и да служи като дългосрочно решение на проблема с настаняването и настойничеството/попечителството на непридружените деца бежанци.

На 26.11.2013 г. е подписано споразумение за взаимодействие между ДАБ и ДАЗД за подобряване на достъпа на децата до техните права. Споразумението предвижда предприемане на мерки за приоритетно включване на всички непридружени деца в Интеграционната програма, настаняване в социални услуги (особено за деца на междинна възраст между непълнолетни/малолетни), ускоряване на процеса за изменение на процедурата, регламентирана в Семейния кодекс и др. Споразумението ще уреди и достъпа на екипи на ДАЗД в центровете за настаняване на ДАБ, с цел наблюдение, оказване на подкрепа, предоставяне на консултация за спазване на правата и интересите на децата.

Разработване и прилагане на мерки за запознаване и подпомагане на бежанците за подготовка и кандидатстване за българско гражданство

През 2012 г. Асоциацията за интеграция на бежанци и мигранти (АИБМ) организира информационна сесия „Придобиване на българско гражданство от бежанци и чужденци с хуманитарен статут в Република България”¹⁵. В информационната сесия участват 20 бежанци и лица с хуманитарен статут, които са запознати с условията за кандидатстване и необходимите документи, които трябва да подадат за придобиване на българско гражданство в Министерство на правосъдието. На участниците в срещата е раздадена и информационна диплома, разработена от АИБМ с финансовата подкрепа на Представителството на ВКБООН. През 2013 г. не са организирани такива информационни сесии.

Инициране на нормативни промени, които да регламентират възможността за допълнително обучение по български език на деца, получили закрила и обучаващи се в българските общински и държавни училища

С последните изменения на Закона за народната просвета от 02.08.2013 г. се разширява обхвата на чл. 43., ал. 2 от закона, който вече включва предоставянето на допълнителни образователни възможности за ученици, застрашени от отпадане от училище. Според интервюираните експерти от МОН в тази категория попадат и децата бежанци поради езиковата бариера, с която се сблъскват първоначално. Допълнителните образователни възможности включват индивидуални програми за психолого-педагогическо въздействие за ученика, допълнителни занимания с ученика по време на учебните занятия и ваканциите, извънкласни и училищни дейности, съобразени с образователните потребности и с интересите на ученика, консултации и насочване към професионално обучение, съобразно възрастта

¹⁵ Отчет на АИБМ по изпълнение на Националната програма за интеграция на бежанците в България за периода януари – септември 2012 г., с. 3.

и интересите на ученика.¹⁶ Тези дейности се организират с помощта на РИО, общините, училищните настоятелства и други органи и организации. Такива мерки се предприемат и за учениците, постъпващи в първи клас без удостоверение за завършена подготвителна група/клас или за такива, които нямат училищна готовност. Тези допълнителни мерки през началния етап на основното образование могат да включват и допълнително обучение за усвояване на български език.¹⁷ Децата бежанци се ползват и от общите образователни мерки – безплатни учебници и учебни помагала и целодневни занимания през учебния ден за учениците от 1 до 4 клас в държавните и общински училища.

На практика обаче, след решение на РИО, на учениците, които биват насочвани към дадено училище, се издава бележка, че трябва да им бъде осигурено допълнително обучение по български език и по специални предмети. Поради ограничените си финансови средства, училищата предлагат само 2 часа консултации по всеки предмет, които са за целия клас, а не са с индивидуална насоченост.

Според интервюираните експети от МОН за образователната интеграция на децата бежанци могат да бъдат използвани и механизмите на програмното бюджетиране по националните програми. Децата бежанци, които имат проблеми с усвояването на учебния материал, могат да се ползват и от допълнителните мерки, предвидени в националните програми „Училището – територия на учениците“, „С грижа за всеки ученик“, „На училище без отсъствия“. Експертите дават пример с 66 СОУ, в което има сформирана подготвителна група от деца бежанци и записани деца в 1-ви клас. Училищата, в които има концентрация на деца бежанци, биха могли да кандидатстват по тези програми за допълнително финансиране.

За програмния период 2014–2020 г. МОН е определено да бъде управляващ орган на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“. В проекта на програмата в оперативна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване“ е заложена специфична цел „Ефективна интеграция в образователната система на деца, ученици и младежи от етнически малцинства, от семейства на мигранти и бежанци“, която също ще предоставя възможност за допълнителни образователни мерки.

Проект „ДОСТЪП – Програма за осигуряване на пълен достъп до националната образователна система за търсеци закрила и бежанци“¹⁸, финансиран със средства по ЕБФ и осъществяван от Каритас България, също ще допринесе за подобряването на достъпа на децата бежанци до допълнително обучение по български език, както и иницирането на

¹⁶ Член 114, ал.1 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета.

¹⁷ Член 114, ал.2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета.

¹⁸ <http://www.caritas-bg.org/web/bg/caritas-bulgaria/deinosti/aktualni/item/3413-dostap-project>

нужните нормативни промени (за повече информация виж Раздел V, Образование).

РАЗДЕЛ III. ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ

В този раздел са предвидени 5 мерки с постоянен срок. Целта им е осигуряване на условия за жилищно настаняване на бежанците.

Предоставяне на услуги за жилищно настаняване на бежанците: информация, помощ при административното обслужване, адресна регистрация, правна помощ и консултации

Всички интервюирани живеят на квартира, която са намерили основно с помощта на сънародници, НПО и чрез агенция за недвижими имоти. Към момента на провеждането на интервютата, един от участниците живее в каравана, за която плаща по 200 лв. на месец. Всички имат договор за наем. Когато имат нужда от помощ, консултация и при възникнали проблеми, се обръщат основно към сънародници, Съвет на жените бежанки, Български хелзинкски комитет (БХК) и БЧК. Главният експерт в ИЦ, който отговаря за тази мярка, също търси съдействието на БЧК и БХК, особено при случаи на лица със специални нужди.

През 2013 г. са регистрирани множество проблеми, които лицата с хуманитарен и бежански статут срещат при търсенето на жилище. Много често хазаяте отказват да подпишат договор с участниците в Програмата, защото това ще ги задължи да плащат данък печалба. Без договор участниците в НПИБРБ не могат да започнат да получават финансова помощ за жилищно настаняване и са принудени да търсят друга квартира. Интервюираните лица споделят също, че хазаяте не искат да ги придружават до общината, където се извършва адресната регистрация и тяхното присъствие е задължително. Един от интервюираните разказва, че хазяинът му е поискал още 75 лв., за да го придружи в общината за целите на адресната регистрация.

През 2013 г. проблемът с жилищното настаняване бе допълнително усложнен, тъй като срокът за напускане на РПЦ за новопризнатите лица бе намален от 14 на 5 дни след получаването на статут. 14-дневният срок за напускане на общежитията на ДАБ вече беше идентифициран като един от факторите за бездомност сред лицата с бежански и хуманитарен статут и допълнителното му намаляване ще увеличи този риск.¹⁹ Интервюирани споделят, че никой от тях не е успял да си намери жилище в 14-дневния

¹⁹ Виж Пампоров, А., Ванкова З., и Шишкова, М. (2012): Къде е моят дом? Бездомност и жилищно настаняване сред търсещите закрила, бежанците и лицата с международна закрила в България.

срок, тъй като за това е нужно поне 1 месец и се е налагало да пускат молби за удължаване на престоя им на територията на РПЦ.

Проучване на добрите европейски практики за жилищно настаняване на бежанците и възможности за включването им в жилищни проекти за хора в неравностойно положение

В началото на 2013 г. по инициатива на БСБМ е организирана работна среща по въпросите на жилищното настаняване на бежанците в България, на която представители на ДАБ, НПО, ВКБООН и Столична община обсъждат добри практики и предизвикателства, свързани с жилищното настаняване на бежанците.

По време на работната среща по жилищното настаняване са направени следните изводи:

1. Относно състоянието на жилищния сектор в България, което затруднява решаването на жилищния проблем на бежанците:

- Делът на обществения жилищен фонд има символични стойности (3 %);
- За повечето млади семейства и представители на уязвими групи е невъзможно да станат собственици на жилища или дори наематели в обществен жилищен фонд;
- Изключително малко е количеството на държавните бюджетни средства за жилища – под 1 % от държавния бюджет;

2. Относно предизвикателствата по отношение на жилищното настаняване на получените закрила:

- Някои наемодатели отказват да предоставят жилища на бежанци поради тяхната раса и/или националност;
- Наемодателите завишават размера на наема и депозита (най-често 6 месеца), защото смятат, че има по-голям риск при бежанците;
- Някои наемодатели отказват да подпишат договор или подписват за по-ниска сума и по този начин бежанците не могат да защитят своите права в случай на нарушение на договора от страна на наемодателя и не могат да получат съответстваща финансова помощ по НПИБРБ за наема;
- От възможност да получават помощи за наемане на жилище са лишени: 1) Новопризнати бежанци, които не могат да посещават задължителните курсове по български език и професионална квалификация поради семейни, възрастови и здравословни причини; 2) Новопризнатите бежанци, които живеят в населени места извън гр. София, тъй като НПИБРБ се прилага единствено в гр. София.

- Непреодолим проблем се очертава невъзможността бежанците да кандидатстват и да бъдат настанявани в общински жилища, веднага след получаване на решението за закрила. Пречките са основно два вида: 1) От нормативен характер: в наредбите на общинските съвети е въведено изискване за българско гражданство на поне един от членовете на семейството, което кандидатства за жилище, и определен период на постоянна регистрация на територията на общината; 2) Липса на свободни общински жилища, особено в големите градове

Предложения, представени на срещата:

1. Разработване на държавна политика за настаняване на бежанците на територията на България, която да насърчава, чрез въвеждане на целево финансиране, участието на общините в този процес. В този случай общината, на територията на която е избрал да се настани бежанецът, ще получава определени средства от държавния бюджет за интеграция и ще има интерес и финансови средства за решаване на проблемите;
2. Разработване на проекти за жилищно настаняване на бежанци на територията на общини, в които има свободни общински жилища и осигуряване на финансиране от Европейския бежански фонд за ремонт и обзавеждане на оборотен жилищен фонд, в който да бъдат настанявани бежанци и социално слаби български граждани с доказани жилищни нужди;
3. Включване на общините в България в разработването и прилагането на политиките и мерките за интеграция на бежанците в страната;
4. Разработване на информационни материали за правата на чужденците с предоставен статут на бежанец или хуманитарен статут, за техния бит и култура, които да бъдат разпространявани сред потенциални наемодатели на жилища.

Включване на бежанците като уязвима социална група при разработване на стратегии и програми за осигуряване на достъп до жилища на семейства с ниски доходи

Тази мярка не е изпълнена, защото не се счита за актуална. Според интервюираните служители на ИЦ на ДАБ един от изводите на проведената работна среща по въпросите на жилищното настаняване на бежанците в България е, че не е удачно бежанците да се включват като отделна уязвима социална група и че трябва да се търси включването им в общите политики и програми.

Включване на жилищното настаняване на бежанците като приоритет в годишните програми по ЕБФ

В последните годишни програми на ЕБФ 2010, 2011, 2012 и 2013 жилищното настаняване на бежанците е включено като приоритет.²⁰ Заложени са индикативни предложения от ИЦ на ДАБ при МС, но кандидатите, които се явяват с разработени проекти, се оказват неподготвени за изпълнението им или въобще липсват кандидати по тези предложения.

Проучване на възможности за взаимодействие и разработване на съвместни проекти с общини, министерства, ведомства и неправителствени организации за настаняване на бежанци в наличен жилищен фонд, който е необитаем и има възможност за реновиране

Според интервюираните експерти от ИЦ на ДАБ агенцията си сътрудничи на експертно ниво основно с МВР, МТСП, АСП и ДАЗД. Липсва сътрудничество с общините, въпреки че всяка година се полагат усилия за привличането им в интеграционния процес на бежанците в България чрез организирането на работни срещи и семинари.

Интервюираните експерти от Столична община (СО), обясняват, че в момента фокусът на СО е върху „комплекс от мероприятия, свързани с опазването на обществения ред и сигурността на гражданите в районите на бежанските центрове“. Предстои да се разработят мерки, които да способстват за решаване на проблемите на бежанците след получаване на статут. В момента със съдействие на СДВР се установява броят на настанените на т.нар. „външни адреси“, като в последствие ще се организират необходимите социални, здравни, образователни и др. дейности с оглед тяхното интегриране на ниво „община“. Подготвя се концепция за разработване на финансово и структурно обоснован план за необходимите дейности, които СО трябва да извърши за интегрирането на бежанците, „който ще се развива по времетраене в пряка зависимост от бежанския процес“.

Добра практика в това отношение представлява проектът Спирит, осъществен от финландския Червен кръст²¹, който насърчава общините да се ангажират активно в процеса на прием и интеграция на търсещите закрила и бежанците във Финландия. В рамките на проекта:

²⁰ Доклад „Национално законодателство, практики и предизвикателства пред жилищното настаняване на бежанците в Република България“, изнесен от Мая Гетова по време на работна среща по въпросите на жилищното настаняване на бежанците в България на 28.03.2013 г., организирана от БСБМ

²¹ Повече информация за проекта е налична на:

http://ec.europa.eu/ewsi/en/practice/details.cfm?ID_ITEMS=20277

- Развита е доброволческа мрежа, разработен е наръчник за доброволчески дейности по отношение на приема и интеграцията на търсещите закрила и бежанците на местно ниво и така е осигурена подкрепа за бежанците в процеса на тяхната интеграция на местно ниво;
- Проведени са информационни семинари за общините;
- Проведена е информационна кампания, насочена към местната общност, включително и в училищата;
- Разработен е обучителен модул, насочен към общините, училищата и други заинтересовани страни, който цели да повишава информираността на местно ниво за проблемите, пред които са изправени бежанците, и какви са механизмите, за да се отговори на техните нужди.

РАЗДЕЛ IV: ТРУДОВА ЗАЕТОСТ

Този раздел на НПИБРБ съдържа 8 мерки с постоянен срок на изпълнение. Целта им е подобряване на достъпа на бежанците до трудова заетост и професионална реализация.

Посредничество за реализация на пазара на труда, включително по програми за ограмотяване, квалификация, заетост и насърчаване на самостоятелна стопанска дейност

Поради увеличения бежански поток Агенцията по заетостта (АЗ) е изпратила писмо до всички дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) за предприемане на мерки за активизиране на работата с лицата с бежански и хуманитарен статут. Директорите на Регионалните служби по заетостта са инструктирали директорите на ДБТ, началниците на отдели и всички трудови посредници за спазване на споразумението между ДАБ и АЗ и прилагане на нормите на Закон за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) и ЗУБ. Също така от 2014 г. АЗ ще изсква информация за тази целева група да се изпраща всяко тримесечие, а не както до сега на полугодие.

Според информация, предоставена от експерти от АЗ, към 30 септември 2013 г. в ДБТ са регистрирани 16 бежанци и лица с хуманитарен статут. На територията на София са регистрирани 15 от лицата, основно в ДБТ Люлин, Сердика, Изток и Възраждане. Едно е регистрирано в Дирекция „Регионална служба по заетостта“ (ДРСЗ), Бургас в Нова Загора. Те са от 7 държави – 6 от Ирак, 2 от Иран, 2 от Нигерия, 2 от Етиопия, 2 от Армения, 1 от Мали и 1 от Афганистан. През третото тримесечие на 2013 г. са регистрирани само 4 лица. Към октомври 2013 г. на 1 лице е оказано съдействие да започне работа на пазара на труда със съдействието на ДБТ в София.²²

²² Информация, предоставена от Агенция по заетостта на 29.10.2013 г.

Интервюираните служители от АЗ правят сравнение с данните от края на 2012 г., когато за цялата година има общо 18 регистрирани лица. Според тях лицата не са достатъчно мотивирани да ползват услугите на ДБТ и трябва задължително да се ползва помощта на социални медиатори. Такава мярка – трудови медиатори – се използва по отношение на други неактивни лица, с цел да започнат да ползват посредническите услуги на АЗ. Бежанците биха могли да бъдат обхванати от тази програма, тъй като са неравнопоставени поради езиковата бариера. В момента АЗ е бенефициент по проект „Да успеем заедно”²³, по който работят 250 трудови посредници и също биха могли да се ползват за целите на трудовата интеграция на получилите бежански и хуманитарен статут.

Според интервюираните служители от АЗ продължава да се работи по изпълнението на сключеното на 22 декември 2011 г. споразумение за сътрудничество и съвместна дейност между АЗ и ДАБ, целящо подобряване на достъпа на бежанците до трудова заетост и професионална реализация. С това споразумение е договорено регистрираните в ДБТ бежанци да не бъдат включвани в други форми на заетост и обучение за периода, в който участват в НПИБРБ. Също така лицата, които са завършили курс по български език в ИЦ на ДАБ, вече могат да се включват в обучение за придобиване на първа квалификационна степен. АЗ и ДАБ са въвели служебни бележки, които бежанците представят в ДБТ и които се вземат предвид при обслужването им. Проблемите са свързани с това, че за някои професии от 2-ра степен трябва документ за завършено основно образование, а повечето търсещи закрила и бежанци нямат такъв.

Включване на бежанците в изпити за доказване на ниво на професионални умения пред комисия от Националната занаятчийска камара

Според експертите от ИЦ на ДАБ има изработен механизъм за това. ИЦ съдейства на бежанци, които желаят да се явят пред постоянна комисия към НЗК.

Насърчаване, мотивация, подкрепа и обучение на бежанците при търсене на работа

Служителите на ИЦ на ДАБ работят по тази мярка редовно, както по отношение на бежанците, така и на търсещите закрила. Те поддържат връзка с лицата, които търсят работа, и ги подпомагат с изготвяне на автобиография, посредничество за осъществяване на контакт с потенциални работодатели и информация за трудови борси. В ИЦ се поддържа табло с обяви за работа.

²³ <http://umispublic.minfin.bg/srchProjectInfo.aspx?id=43286>

При регистрацията лицето се информира устно за правата и задълженията му, за услугите, които се предоставят в БТ. Това се осъществява на български език, но сайтът на АЗ предоставя информация и на английски език.

Добра практика: Проектът Migrapass²⁴ предлага възможност за подобряване на икономическата интеграция на мигранти и бежанци. Чрез изготвянето на портфолио и провеждането на обучение, мигрантите и бежанците изразяват своя опит, оценяват своите компетентности и получават възможност за по-лесен достъп до пазара на труда. Портфолиото позволява да се идентифицира и оцени:

- 1) Професионалният опит, натрупан в страната на произход (който често е игнориран в приемащата страна);
- 2) Тяхното неформално обучение (например участие в доброволни дейности);
- 3) Специфичните компетенции, свързани с живота им в чужбина (мета-компетенции).

Въз основа на разработеното портфолио професионалният профил на мигрантите и бежанците се обогатява с допълнителни компетенции, които са от значение за бързо променящия се пазар на труда, където уменията за адаптиране и мобилността са ключови предимства в професионалната кариера.

Обучение на бежанците за разработване и прилагане на проекти за малък бизнес

Бежанците, които искат да стартират собствен бизнес, биват насочвани към ДБТ, където се провеждат курсове и консултиране в тази област. ИЦ посредници на бежанци, които вече са стартирали собствен бизнес, за намиране на подходящи работници, преминали професионалните курсове към ДАБ. Помагат им и при попълването на документи в ДБТ.

Добра практика за подобряване на икономическата интеграция чрез насърчаването на предприемачеството сред мигранти и бежанци, представлява проектът на Българския червен кръст „Бизнес инкубатор за уязвими групи“. Целта му е подобряване на социалния статус на уязвими групи хора и хора в неравностойно социално положение, като им се даде възможност да развият стратегии за водене на независим живот, които да спомогнат за самостоятелно включване в пазара на труда²⁵.

²⁴ Migrapass е международен проект по програма Леонардо да Винчи с партньори в пет страни – Австрия (Oikodrom), България (CERMES), Испания (University of Burgos), Великобритания (Roehampton University) и Франция (Autremonde и IRIV conseil). За повече информация: <http://cermes.info/page.php?category=65>

²⁵ За повече информация виж: <http://www.redcross.bg/news/view.html?nid=10525>

Проектът повишава информираността по отношение на уязвимите и маргинализирани общности сред широката общественост чрез включването на студенти доброволци и частни бизнеси. Към момента 30 студенти от СУ „Св. Климент Охридски“ са обучени да предоставят професионално ориентиране на различни уязвими групи със специфични потребности. Те са преминали серия от семинари, водени от партньорите по проекта Бейкър Тили Клиту, Микрофонд АД, СУ „Св. Климент Охридски“, Център за трансфер на иновативни практики и Български червен кръст, за да могат да предоставят редовни консултации на бенефициентите в следните области: помощ за стартиране на собствен бизнес, помощ за намиране на финансова подкрепа под формата на микро кредити с ниски лихвени проценти, помощ за кандидатстване за допълнителна квалификация към Агенция по заетостта, консултации при изготвянето на заявления за кредит, бизнес планове и други необходими документи за стартирането на собствен бизнес, индивидуално наставничество през фазите на планиране и изпълнение, мониторинг и подкрепа след стартирането на нов бизнес.

Представителите на целевите групи, които желаят да се включат в Бизнес инкубатора, се явяват на индивидуално предварително интервю, по време на което се оценява представената бизнес идея. Одобрените след интервюто кандидати подготвят личен работен план и с тях се сключва договор за консултации. Консултациите за одобрените кандидати са безплатни.

През 2012 г. по проекта са проведени 15 индивидуални предварителни интервюта. От тях са подбрани 6 човека, с които се провеждат редовни сесии – двама са българи, двама са с ромски произход и двама са мигранти. Повечето идеи се състоят в стартирането на малък бизнес – пекарна, щанд за плодове и зеленчуци, магазин за дрехи.

Провеждане на обучителни семинари със служители от дирекциите „Бюра по труда“ за работа с бежанци

Тази дейност не е осъществена поради липсата на финанси за трета поредна година. Служителите на ИЦ споделят, че преди е имало такива обучения и те са били изключително полезни, тъй като са запознавали служителите на ДБТ със спецификите на целевата група. Според интервюираните служители на АЗ техните колеги от ДБТ проявяват интерес към такъв вид обучение. Предлагат да се разработи проект по ОП „Развитие на човешките ресурси“, по който ДАБ да бъде бенефициент.

Разработване и изпълнение на целеви програми за подпомагане достъпа на бежанци до пазара на труда чрез развиване на професионални умения в реална трудова среда като част от мерките заложенни в Националния план по заетостта

МТСП разработва програма за квалификация и заетост на лица, получили статут на бежанец или хуманитарен статут през 2013 и 2014 г., които са регистрирани в ДБТ. Програмата ще се реализира на територията на цялата страна и ще предоставя:

- Обучение по български език от 180 часа за 500 души;
- Обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация или квалификация по част от професия, необходима за заемане на конкретни работни места, от 300 часа за 100 безработни лица;
- Последваща субсидиарна заетост за 200 лица за период до 6 месеца.

Създаване и поддържане на база данни относно образованието и професионалната квалификация на бежанците, която да бъде използвана при планиране на мерките за повишаване на тяхната професионална квалификация, преквалификация и при търсене на работа

Експерт в ИЦ на ДАБ събира и поддържа база данни за образованието и професионалната квалификация на получилите статут лица, които търсят работа. В базата данни се събират всички документи за търсещите работа. Експерт на ИЦ на ДАБ получава редовно информация за свободните места на пазара на труда и посредничи при намирането на работа на хората с подходящи квалификации.

Провеждане на специализирани трудови борси с участие на потенциални работодатели за подпомагане достъпа на бежанци до трудова заетост

Във връзка със сключеното споразумение за сътрудничество и съвместна дейност между АЗ и ДАБ, през февруари 2013 г. АЗ е съдействала за организирането и провеждането на втора трудова борса в рамките на програмния период.²⁶ По искане на Асоциация Форум, която изпълнява проект по Действие В2 на Годишна програма 2011 на ЕБФ „Подпомагане достъпа на бежанците до трудова заетост и малък бизнес чрез провеждане на обучение в ключови умения за заетост (инициативност и лидерски умения), обучение за разработване и прилагане на проекти за малък бизнес, провеждане на специализирани трудови борси с участие на потенциални работодатели и др.“, АЗ е осигурила 10 работодатели, които са присъствали на борсата. Според интервюираните представители на НПО на борсата не са присъствали лица със статут, а само търсещи закрила, които са били в процедура по-малко от 1 година и нямат право да работят. Поради увеличаване на бежанския поток интервюираните служители от АЗ предлагат да се правят по 2 трудови борси на година с работодатели от различни

²⁶ <http://www.aref.government.bg/?cat=13&newsid=651>

браншове и с ключови работодатели, които имат работни места в цялата страна.

АЗ изпраща на ДАБ ежемесечните си графици за трудовите борси, които предстоят, съгласно подписаното споразумение. Експерт от ИЦ уведомява търсещите работа бежанци и търсещи закрила за деня, часа и вида на трудовата борса, която ще се проведе. Към момента на провеждането на интервюто с експерта от ДАБ, търсещите активно работа бежанци, които разчитат на помощта на ИЦ на ДАБ като посредник, са 10 души.

РАЗДЕЛ V: ОБРАЗОВАНИЕ

Този раздел на НПИБРБ съдържа 5 мерки, от които 4 са с постоянен срок и 1 е с минал срок. Целта им е подобряване достъпа на бежанците до държавната образователна система.

Провеждане на изследване за установяване на трудностите, които срещат бежанците при интеграцията в училище и набелязване на мерки за тяхното преодоляване

Мярката не е изпълнена, тъй като не се счита за приоритетна.

Провеждане на ежегодни обучителни семинари с учители, работещи с деца бежанци

В рамките на програмния период такъв семинар е проведен само през 2011 г. и е оценен като изключително полезен от всички заинтересовани страни.

През 2013 г. по инициатива на ВКБООН в партньорство с МОН е проведен двудневен семинар за учители, преподаващи на деца бежанци, където са обменени добри практики за работа с тази целева група.

Подпомагане на образователната интеграция на малолетни и непълнолетни бежанци чрез мотивиране и консултиране на родители, насърчаване и подпомагане на контактите между родители и учители, дейности за социално и културно сближаване между деца на бежанци и български деца

Според шестмесечния отчет на дейността на ИЦ на ДАБ са проведени и следните дейности:

- През първото полугодие на 2013 г. са проведени пешеходни обиколки на забележителностите на гр. София. Това е съвместна инициатива на ИЦ на ДАБ и сдружения „Фрий София тур“ и „Мулти култи колектив“ като са използвани гид арабист, както и гид на френски и английски език;
- В изпълнение на дейности за културна адаптация и социална ориентация на деца бежанци са предприети дейности за подобряване на микроклимата в училищата. Проведени са часове по толерантност в 66 СОУ „Филип Станиславов“ по изготвен проект съвместно с доброволци от Си Ви Ес – България, включващ ролеви игри и участие на родителите – добра практика, препоръчана в Мониторинговия доклад от 2012 г.;
- Съвместно с „Мрежа Хлебни къщи“ са осъществени няколко прояви „Месене на хляб и междукултурно взаимодействие“ и др.

Според експертите на ИЦ на ДАБ основният проблем в тази област е липсата на връзка между училището и родителите. В резултат от проведените семинари с учители и директори, ИЦ има възможност за директен контакт с директорите на училищата. Учителите са отворени за съдействие и си сътрудничат с ДАБ. ИЦ на ДАБ подпомага родителите, които са настанени в РПЦ – София, но тези, живеещи на външен адрес, са оставени да се справят без подкрепа.

Освен дейностите в сътрудничество с НПО според интервюираните служители на МОН до директорите в системата на народната просвета са изпратени писма чрез началниците на РИО, с които е препоръчано в училищата да се използват различни дейности за създаване на позитивни нагласи към проблемите на бежанците, както и да се подкрепя и популяризира всяка инициатива, възникнала сред учениците по този повод. Разпространява се и книжката „Пътят на бежанците“, издадена от Дружеството на ООН, в помощ на учители и учениците.

Разработване и утвърждаване на стандартизирани тестове за определяне на клас, етап и степен на образование на деца, получили закрила в България, които не могат да представят документи за завършено образование от страните на произход

В момента Каритас България осъществява проект „ДОСТЪП – Програма за осигуряване на пълен достъп до националната образователна система за търсеци закрила и бежанци”²⁷, финансиран със средства по ЕБФ. Вече е проведена първата експертна среща по проекта. Според служителите на РИО стандартизираният тест трябва да бъде в комплект с учебна програма, която трябва да се приложи, преди да бъде положен тестът. Предложението

²⁷ <http://www.caritas-bg.org/web/bg/caritas-bulgaria/deinosti/aktualni/item/3413-dostap-project>

е по време на производството на родителите децата да преминават през курс по български език от 250 часа (3 часа на ден) в рамките на 3 месеца. Втората част на предложението е свързана с овладяване на специфичните термини по образователните дисциплини, които ще бъдат изучавани. След това обучение се полага тестът. Според РИО това е адаптивна програма и не може да бъде провеждана в рамките на училището т.е. в рамките на учебните програми и планове на МОН. Тя трябва да подготви ученика да стане обучаем. Ще бъдат изготвени методика за приемане на тези деца в училище и предложения за нужните нормативни промени.

Експертите от РИО препоръчват ускоряване на процедурата за прием на децата в училище. Това може да се постигне чрез добра междуведомствена координация. Първо трябва да бъдат идентифицирани децата и да се сформират малки групи за обучение по български език. Децата могат да бъдат транспортирани от центровете към ДАБ до най-близките училища, където да им бъде проведено първоначалното обучение по български език от учител, който има квалификационна форма за преподаване на български език като чужд език.

Насърчаване на инициативи и дейности за запознаване на ученици и студенти с правата, културата, традициите и живота на бежанците

Според отчетите на ИЦ на ДАБ се провеждат множество мероприятия в изпълнение на тази мярка, описани по-горе в този раздел.

Интервюираните служители на МОН твърдят, че такива дейности се провеждат в училищата във всички области – разглеждане на книжката „Пътят на бежанците“, организиране на благотворителни акции, тематични изложби, дискусии на тема толерантност към различните, съпричастност към проблемите на бежанците.

РАЗДЕЛ VI: СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

В този раздел от НПИБРБ с включени три мерки с постоянен срок. Целта им е подобряване достъпа на бежанците до социални помощи и услуги.

Предвид увеличения бежански поток Агенцията за социално подпомагане (АСП) е изпратила допълнителни инструкции на Дирекциите „Социално подпомагане“ за правата на лицата със статут на бежанец и хуманитарен статут.

Включване на социални посредници в дейностите по социално подпомагане на бежанците

Тази мярка не е изпълнена. Припокрива се с мярка 4 от раздел 1.

Разработване и разпространение на информационни материали относно правата и задълженията на бежанците в областта на социалното подпомагане

През 2012 г. по инициатива на Асоциация за интеграция на бежанци и мигранти (АИБМ) с финансиране на Върховния комисариат на ООН за бежанците бяха разработени информационни материали за правата и задълженията на бежанците в областта на социалното подпомагане.

АСП е потърсила съдействието на ДАБ за превеждането на информация за ангажиментите на АСП в областта на социалното подпомагане на лицата със статут на бежанец и хуманитарен статут на арабски и на други езици и разпространението на тази информация в териториалните структури на ДАБ, с цел запознаването на бежанците с техните права и задължения.

Провеждане на обучителни семинари със социални работници по специфичните аспекти на социалната работа с бежанци

През 2013 г. са проведени обучителни семинари по проект „Обучение на служители на институции и организации, свързани с реализирането на социално-икономическите права на бежанците – служители на дирекции „Бюро по труда“, социални работници от дирекции „Социално подпомагане“ и „Закрила на детето“, учители в училища, в които се обучават деца на бежанци, работодатели и др. чрез междуинституционални семинари за обмен на опит и добри практики в областта на работата с бежанци и по-добрата защита на икономическите и социалните им права“. Проектът е изпълнен от Сдружение за педагогическа и социална помощ за деца – ФИЦЕ – България със средства по Годишна програма 2011 на ЕБФ и е високо оценен от интервюираните служители на ИЦ на ДАБ.

РАЗДЕЛ VII: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Този раздел на НПИБРБ съдържа 5 мерки с постоянен срок. Целта им е подобряване достъпа на бежанците до здравеопазване. Нито една от тези мерки не е изпълнена. Първите три не се считат за приоритетни от ръководството на ИЦ на ДАБ:

- Включване на бежанците в здравни стратегии за малцинствата в неравностойно положение;**

- Включване на бежанците в национални програми за здравна профилактика и превенция;
- Включване на бежанците в скринингови кампании за превенция на онкологични заболявания.

Мярка 4 „Включване на посредници за улесняване достъпа на бежанците до здравни услуги“ се припокрива с мярка 4 от раздел 1. За мярка 5 „Провеждане на обучителни семинари с лични лекари и стоматолози по специфичните здравни проблеми и потребности на бежанците“ не са налични финансови средства, въпреки че е важна за интеграцията на бежанците и лицата с хуманитарен статут.

Според интервюирания експерт от МЗ министерството е дало принципно съгласие за участие на бежанци и лица с хуманитарен статут във всички програми по превенция и профилактика на заболяванията (ХИВ, СПИН, туберкулоза, остеопороза, онкологични заболявания). Няма пречки за включването им в тези програми, тъй като те са за всички, независимо от това дали лицата са задравноосигурени или не. Включването на бежанци и лица с хуманитарен статут в здравни стратегии за малцинствата не е възможно, тъй като тези стратегии обхващат само етнически малцинства, но не и чужденци.

По данни на МЗ представители на РЗИ са водили разговори с лекарите, за да намалят отказите на педиатрите да записват и преглеждат деца бежанци. Интервюираният експерт изказва мнение, че педиатрите отказват да записват деца бежанци поради езиковата бариера и невъзможността да комуникират с родителите им, тъй като това повишава риска от лекарска грешка.

Според представители на НПО има проблеми с лекарите дори когато родителите са придружени от социални медиатори.

РАЗДЕЛ VIII: БЕЖАНЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ

В този раздел на НПИБРБ са предвидени общо 4 мерки, 3 от които са с постоянен срок. Една от тях е със срок 2012–2013 г. Целта им е улесняване на достъпа на бежанците със специални нужди до права и услуги.

Периодично обучение на социални работници от съответните служби на Агенцията за социално подпомагане, работещи с бежанци със специални нужди

Тази мярка не е изпълнена поради липсата на бюджетни средства.

Включване на бежанци със специални нужди в различни форми на психосоциална работа, медицински грижи, социален патронаж, културни дейности и други услуги

Експертите в ИЦ подпомагат лицата със специални нужди в сътрудничество с НПО – АСЕТ, Съвета на жените бежанки в България, БЧК, Културна асоциация А25.

Осигуряване на информация, консултации и медиация на бежанци със специални нужди относно техните права и задължения, предоставяне на правна помощ и съдействие

Експертите в ИЦ консултират лицата със специални нужди, получили закрила по всички въпроси, свързани с образование, социално подпомагане, професионална квалификация, здравно осигуряване, издаване на документи. Предоставяните мерки не се различават в голяма степен от тези, предвидени за всички останали новопризнати бежанци и лица с хуманитарен статут. За тези лица не се осигурява медиация. За повече информация виж Раздел I.

Осигуряване на достъп до алтернативни форми за обучение по български език и професионална квалификация, съобразени с индивидуалните нужди и възможности на бежанците със специални нужди

Тази мярка не е изпълнена.

РАЗДЕЛ IX: ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Този раздел включва 5 мерки с постоянен срок. Целта им е осигуряване на правото на бежанците на равенство пред закона, равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот и ефективна защита срещу дискриминация.

Повечето респонденти споделят, че не са ставали жертва на дискриминация. Даже напротив, според тях българите са „добри, благородни хора“. Както бе констатирано и в предходния Мониторингов доклад от 2012 г., това обаче не важи за жените, които носят хиджаб. Те се оплакват от лошо отношение от страна на българите. Една от интервюираните жени споделя, че контролърите в автобуса винаги първо

проверят нея и създават проблеми, но се намират българи, които да я защитят.

От интервютата с лицата с бежански и хуманитарен статут става ясно, че се наблюдава увеличаване на дискриминацията към тях по отношение на предоставянето на жилища под наем, в сравнение с констатациите на доклада през 2012 г. Повечето тях споделят, че са се сблъскали с репликата: *„На араби апартаменти не даваме“*. Проблем в това отношение изпитват и многодетните семейства.

Въз основа на проведените интервюта, става ясно, че ДАБ не работи в сътрудничество с Комисията за защита от дискриминация, която е естествен партньор при осъществяването на такива мерки. Въпреки отправената покана за интервю със служител на КЗД за целите на този доклад, към края на месец ноември, когато бе завършена работата по доклада, все още никой не се бе отзовал.

Провеждане на обучителни семинари, изготвяне и разпространение на информационни материали за бежанци за защита при проявена дискриминация

Тази мярка не е изпълнена.

Работа и партньорство с медиите за създаване на благоприятна среда сред българското общество, подкрепяща интеграцията на бежанците, и недопускане на дискриминация

По тази мярка се работи на случаен принцип. Няма изработена стратегия за връзки с обществеността, която да спомага за повишаването на информираността на българското общество по проблемите на бежанците и недопускането на дискриминация. В резултат медиите създават неблагоприятна среда за интеграция на бежанците и лицата с хуманитарен статут, което води до надигаща се вълна от ксенофобия, расизъм и фашизъм в българското общество.

Постоянно актуализиране на специализираната електронна страница на ДАБ при МС и секцията, която касае интеграцията на бежанците, с оглед предоставяне на информация за всички мерки и възможности за интеграцията в Република България

Тази мярка не се изпълнява. Липсва актуална информация за това защо бежанците бягат от дадена страна, какви са техните проблеми и пътища за интеграция в България.

Взаимодействие с Националната институция Омбудсман за защита правата на бежанците

Не се работи активно с националния омбудсман, който е ангажиран по проблемите на чужденците в България и е естествен партньор във всяка една кампания, целяща по-добра защита на правата на бежанците в България.

Насърчаване разработването и въвеждането на учебни модули и програми за запознаване на ученици и студенти с правата, културата, традициите и живота на бежанците

Изпълняват се различни дейности в сътрудничество с НПО. За повече информация виж раздел 5.

6. Управление на НПИБРБ

Финансиране

Годишният финансов разчет на НПИБРБ възлиза на 300 000 лв. и през 2013 г. Тази сума остава непроменена, въпреки че през изминалите години са настъпили множество промени, свързани с:

- Бройката бежанци, която НПИБРБ обхваща (през 2008 г. – 100 бежанци и 50 деца бежанци, от 2009 г. насам – 60 бежанци и 30 деца бежанци);
- Мерките, които се предоставят на новопризнатите (напр. предоставянето на финансова помощ за жилищно настаняване до средата на 2011 г. е в рамките на 1 година);
- Икономическите условия в страната и т.н.

Въпреки че от миналата година насам ИЦ на ДАБ публикува годишен отчет за дейността си, той не включва данни за разходването на средствата по Програмата. Освен че е в противоречие на принципите на доброто управление, това противоречи и на вътрешните правила на ДАБ – чл. 2, ал. 6 от Правилника за прилагане на мерки за социална защита на лица със специални нужди, търсещи или получили закрила, и чл. 2, ал. 4 от Вътрешните правила за прилагане на мерки за интеграция на новопризнати бежанци от Националната програма за интеграция на бежанците в Република България (2011–2013 г.). От предоставената от ДАБ финансова информация става ясно, че средствата по Програмата се разходват изцяло за дейностите по раздел I. От общо 300 000 лв. предвидени като финансов разчет за 2013 г., към началото на ноември 2013 г. са изхарчени общо 87 180, 99 лева. Въпреки че във финансовия разчет за 2013 г. са предвидени разходи за хонорари на лектор по модул „Социална ориентация и културна адаптация“, курсове за обучение по български език по индивидуална програма, курсове за професионално

обучение извън ДАБ, образователни посещения до културно-исторически обекти в страната, такси за детска градина, по тези мерки не са били отпуснати средства за ИЦ на ДАБ, което е довело до невъзможност за тяхното изпълнение. Няма извършени плащания на еднократни социални помощи на четвъртия месец от включването в НПИБРБ, нито на еднократната целева помощ на семейства, чиито деца са записани в първи клас на държавно или общинско училище. НПИБРБ няма самостоятелен бюджет, което води до извода, че повече от $\frac{2}{3}$ от планираните средства не са изразходени за целите на интеграцията на бежанците в Република България.

Добра практика: По отношение на финансовата отчетност ДАБ може да почерпи опит от МВР, които от 2011 г. публикуват на интернет страницата на МВР ²⁸ информация за планирания годишен бюджет и неговото разходване. Към ноември 2013г. на интернет страницата на МВР могат да бъдат намерени:

- Отчет на приходите по бюджета на МВР към 30.09.2013 г.;
- Отчет на разходите по бюджета на МВР по политики и програми към 30.09.2013 г.;
- Отчет на ведомствените и администрираните разходи по програми към 30.09.2013 г.;
- Разшифровка на ведомствените и администрираните разходи по програми за 2013 г.;
- Одитно становище за 2012 г.;
- Баланс на МВР за 2012 г.;
- Отчет за касовото изпълнение на бюджета за 2012 г.

Изпълнение

Въз основа на събраната и анализирана информация за осъществяването на Програмата за 2013 г. могат да се направят няколко извода:

- *Липсва междуинституционална координация.* Повечето интервюирани експерти подчертават, че в контекста на увеличения бежански поток, ДАБ трябва да положи повече усилия за координирането на заинтересованите институции и да подава регулярна информация за броя на получените закрила, непридружените деца, интеграцията на лицата със статут и тяхното местоположение. Участието на другите държавни институции в осъществяването на Програмата се изчерпва до участие в написването на Програмата за следващия програмен период. Липсва междуведомствена работна група, която да се среща редовно и заедно да осъществява работата по изпълнението на Програмата. Липсва редовна координация и с НПО и общинските власти, които участват в изпълнението на Програмата. Този проблем беше

²⁸ https://www.mvr.bg/Planirane_otchetnost/Budjet_fin_otchetnost/default.htm

посочен като основен от интервюираните експерти за втора поредна година;

- *Ограничен човешки ресурс.* Нереалистично е да се очаква, че отдел от 5 души може да изпълнява всички планирани мерки в НПИБРБ, както и ефективно да консултира и подпомага интеграцията на бежанците. Нужни са социални медиатори към ИЦ, които да разтоварят служителите от дейности по попълване на документи, придружаване до ДБТ и т.н.;
- *Тежък бюрократичен процес.* Включването в Програмата отнема близо 2 месеца, през които нуждаещите се бежанци нямат източник на финансови средства. Процесът на разглеждане на кандидатурата на даден човек е излишно бюрократизиран и има нужда от оптимизация. Единствено позитивно развитие през 2013 г. в този аспект е въвеждането на 7-дневен срок за подписване на договора за включване в Програмата от председателя на ДАБ, утвърден с новите вътрешни правила. Тази мярка обаче не скъсява първоначалния срок от 2 месеца, който бежанците и лицата с хуманитарен статут трябва да изчакат, за да бъдат включени в Програмата;
- *Липса на електронен документооборот.* Документацията за даден бежанец се събира по няколко пъти от различните експерти и се съхранява на хартиен носител. Така разпокъсана, информацията не позволява да се следи досието на участника в Програмата и как се изпълнява интеграционния му план. С промените на вътрешните правила от 2013 г. се въвеждат допълнителни регистри, които задължително трябва да се водят на хартиен носител.

Редовно отчитане на дейността и анализ

ИЦ на ДАБ работи с годишни планове и тримесечни планове и отчита изпълнението на своята работа посредством годишни, шестмесечни и тримесечни отчети. С изключение на годишния отчет, останалите отчети за дейността на ИЦ на ДАБ не са публични и не подлежат на граждански контрол от страна на НПО, с които ДАБ работи. Не се изработват задълбочени анализи на ефективността на предоставяните мерки, удовлетвореността на целевите групи и проблемите пред интеграцията им. Само по този начин могат да се планират гъвкави мерки.

Лобиране за осъществяване на приоритетни мерки

През 2011 г. бе приета Национална стратегия по миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020 г.), която включва като целева група търсещите закрила, бежанците и лицата, получили хуманитарен статут. ДАБ е една от институциите, които участват в Националния съвет по миграционна политика, отговарящ за изпълнението на стратегията. Много от мерките, заложи в НПИБРБ, изискват освен междуинституционална координация, и лобиране. От проведените интервюта става ясно обаче, че срещите на секретариата на Националния съвет, както и заседанията на самия Съвет,

не се използват достатъчно от ИЦ на ДАБ за лобиране при осъществяването на мерки, свързани с интеграцията на бежанците.

7. Изводи

Въз основата на проведените интервюта и анализа на изпълнението на мерките за интеграция, **може да се заключи, че формулираната цел „всеки бежанец за период до една година след получаване на статут да има достъп до финансова помощ за жилищно настаняване, социално подпомагане, здравно осигуряване, обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация, професионално обучение, преводачески услуги и съдействие за реализиране на основни права и възможности” не се изпълнява в пълна степен. Това се дължи на липсата на достатъчно финансови средства, нормативни пречки и недостатъчния човешки ресурс в ИЦ на ДАБ.**

Въпреки увеличения бежански поток през 2013 г. дейностите по подпомагането на новопризнатите бежанци продължават да се осъществяват на територията на гр. София, а не, както е предвидено в НПИБРБ, в цялата страна. Подпомагането на практика продължава да се случва като цяло в рамките на 6 месеца след получаването на статут, което се оценява от участниците като недостатъчно. Недостатъчният размер и голямото забавяне при изплащането на финансовото подпомагане кара много голяма част от новопризнатите да предпочитат да започнат работа и да не търсят подкрепата на НПИБРБ. Не се провежда курс по социална ориентация и културна адаптация, въпреки че е включен като едно от задължителните условия за достъп до финансово подпомагане и във финансовия разчет на програмата са предвидени средства за хонорар на лектор и за образователни посещения. Не се прилагат специализирани мерки по отношение на уязвимите лица. За втора поредна година е изпусната възможността за актуализиране стипендията на участващите в НПИБРБ бежанци и увеличаването ѝ с 4 лв, въпреки че това е предвидено във финансовия разчет на НПИБРБ.

Някои от предвидените мерки в НПИБРБ вече не са актуални, което, при липсата на гъвкавост на сегашната програма, кара ръководството на ИЦ на ДАБ да не работи за тяхното изпълнение (виж Таблица 1 в Приложенията). Други се дублират. Осъществяването на Програмата не е и ресурсно обезпечено, което неминуемо води до проблеми при реализирането на важни и актуални мерки, свързани с интеграцията на бежанците. Като голяма слабост на НПИБРБ се очертава неизпълнението на утвърдения финансов разчет на програмата, който да се актуализира и приема всяка година от Министерски съвет.

8. Поглед към следващия програмен период

На 25–26 април 2013 г. БСБМ организира „Кръгла маса за разработване на НПИБРБ за периода 2014–2016 г.“ Експертите от заинтересованите институции и НПО стигнаха до извода, че е необходима нова концепция за структурата и съдържанието на НПИБРБ, която да позволи гъвкавото ѝ прилагане, ясно очертани отговорности на отделните институции и организации и ефективно използване на отпусканите средства. БСБМ и организациите членове изработиха предложения за концепцията и структурата на НПИБРБ 2014–2016 г., мерките за интеграция на новопризнати бежанци със специално внимание на бежанците от уязвими групи и новопризнатите малолетни и непълнолетни бежанци.

Новата програма за интеграция (2014–2016) трябва да бъде национална и задължително да бъде прилагана от различни български общини на тяхна територия. Да съдържа гъвкави модули по български език, по културна адаптация и финансово подпомагане, които да могат да бъдат прилагани навсякъде, където е необходимо, без това да изисква ненужно бюрократизиране и забавяне.

Новата програма трябва да има самостоятелен бюджет, който да следва отделния бенефициент, да съдържа основен пакет от интеграционни мерки, които да се предоставят от доставчици на услуги в различни части на страната, да се базира на прогноза за очаквания брой бежанци, икономическите условия и реалните интеграционни нужди на бежанците.

Включване на социалната медиация за получилите статут трябва да стане неразделна част от осъществяването на Програмата и за това да се отдели финансиране от държавния бюджет, за да може да се гарантира устойчивост във времето. Социалните медиатори (от общностите и/или студенти арабисти) могат да поемат цялата работа по консултиране, социално ориентиране, подкрепа на бежанците при контакта им с институциите, подпомагане на родителите на деца бежанци във връзката им с училището, а експертите от ИЦ да се съсредоточат върху междуинституционалната координация и законодателните промени, които ще улеснят интеграцията на целевата група в българското общество. Включването на социални медиатори от общностите ще даде възможност за тяхното активно участие в процеса на вземане на решения при определянето на интеграционните нужди на бежанците.

На кръглата маса по подготовката на НПИБРБ 2014–2016, организирана от БСБМ, беше предложена нова структура:

Въведение

Част I. Анализ на ситуацията и изпълнението на НПИБРБ 2011–2013

Част II. Основни принципи

Част III. Целеви групи

Част IV. Приоритетни области:

Приоритетна област 1 – Интеграция на новопризнати бежанци;

Приоритетна област 2 – Интеграция на новопризнати бежанци от уязвими групи;

Приоритетна област 3 – Интеграция на новопризнати малолетни и непълнолетни непридружени бежанци;

Приоритетна област 4 – Интеграция на бежанците в социалния, икономически, културен и граждански живот на българското общество.

Част V. Финансиране

Част VI. Механизъм на изпълнение – институции и организации, управление и координация, отчетност и мониторинг на изпълнението

Приложения

1. Индикатори за изпълнение на НПИБРБ

2. Финансови разчети по приоритетни области и консолидиран бюджет за периода 2014–2016

Препоръки, свързани с интеграционните мерки:

- Да не се допуска забавяне в плащанията на финансовата помощ за жилищно настаняване, особено голямо забавяне като регистрираното в средата на 2013 г. от 3 и повече месеца;
- Еднократната социална помощ да бъде отпускана по-рано, тъй като при постъпването в Програмата разходите са най-много – за депозит, обзавеждане, и т.н.;
- Размерът на стипендията за периода на обучение по български език, социална ориентация и културна адаптация и професионална квалификация да се актуализира своевременно в съответствие с промените в Плана за действие към Закона за насърчаване на заетостта;
- Да се увеличат като времетраене курсовете по български език и професионално ориентиране, за да достигнат 1 година и в съответствие с това и стипендията и финансовата помощ за наем;
- Да се разработят повече практически ориентирани специализирани мерки за уязвимите групи бежанци;
- Непридружените непълнолетни бежанци да бъдат включени като целева група в следващата Програма със специален пакет от интеграционни мерки;
- Да се създаде план за действие за закрила и интеграция на непридружените, който да описва стъпките, които трябва да се предприемат по отношение на тези деца и да се изпълнява заедно от заинтересованите институции;
- Да се създаде интегрирана база данни за непридружените деца, която да предоставя нужната първоначалната информация на

заинтересованите институции и НПО и ще даде възможност да се реагира бързо в такива случаи;

- Да се назначат социални работници към РПЦ – София и централите във Военна рампа, Враждебна и с. Ковачевци, за да бъдат разтоварени експертите от ИЦ от несвойствена дейност;
- Да се назначат учители по български език към РПЦ – с. Баня и централите във Военна рампа, Враждебна и с. Ковачевци, за да бъде направен възможен достъпът на децата до изпит в РИО;
- РИО да изисква от учителите да провеждат регулярни срещи с родителите на децата бежанци, на които да ги мотивират да съдействат за включване на техните деца в образователната система;
- Да се използват повече съществуващи добри безплатни или доброволчески практики, които не изискват финансов ресурс – като например обучителния център в Софийска градска библиотека, оборудван с 10 компютъра по проект „Глобални библиотеки“ и с обучен трейнър, където могат да се правят курсове по компютърна грамотност, бизнес инкубаторът на БЧК, Хранителната банка, Фрий София тур и т.н.;
- Да се работи по-активно с институцията на Националния Омбудсман, която може да съдейства за привличането на общественото внимание към проблемите на бежанците;
- Учителите да бъдат обучавани за работа в мултикултурна среда;
- Да се изработи комуникационна стратегия на ДАБ и да се работи активно с медиите, за да се преодолее недостатъчната информираност на българското общество по проблемите на бежанците;
- Да се предвидят регулярни семинари със служители от заинтересованите институции, лекари, стоматолози и учители и работата по защита от дискриминация;
- Да бъдат обучени специализирани служители в общините, които постепенно да поемат приложението на интеграционните пакети и мерки под методическото ръководство на ИЦ към ДАБ.

Препоръки, свързани с управлението на новата Програма:

- При разработването на новата НПИБРБ да се ползва като модел Националният план за действие по заетостта, който се приема с Решение на Министерския съвет и съдържа: анализ на ситуацията, отчет за изпълнението на плана от предходната година, приоритети и направления, програми и мерки за заетост, брой на обхванатите лица, финансиране и други въпроси;
- При изготвянето на новата НПИБРБ 2014–2016 финансовите разчети за изпълнението ѝ да бъдат неразделна част от програмата и да бъдат приети от МС;

- На интернет страницата на ДАБ да се публикуват 6-месечни и годишни отчети по изпълнението на НПИБРБ с описателен и финансов компонент;
- Да се обезпечи финансово участието на НПО и общините в осъществяването на Програмата;
- Да се сформира междуведомствен координационен механизъм с представители на заинтересованите институции, НПО и общините, който да се среща редовно и заедно да осъществява работата по изпълнението на НПИБРБ;
- Да се ползва помощта на социални медиатори при работата с признати бежанци и лица с хуманитарен статут;
- Да се оптимизира процесът по включване в Програмата;
- Да се въведат индикатори за изпълнение и оценка.

9. Приложения

Таблица 1. Оценка на мерките, предвидени в НПИБРБ

Мярка	Кратко описание	Оценка 2012 г.	Оценка 2013 г.	Коментар
РАЗДЕЛ I. МЕРКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА НОВОПРИЗНАТИ БЕЖАНЦИ				
Мярка 1	Прилагане на пакет от мерки за интеграция	Изпълнява се, но не в достатъчна	Изпълнява се, но не в достатъчна	Подкрепа в рамките на 6 месеца,

	на новопризнати бежанци	степен	степен	недостатъчна финансова помощ, забавяне на изплащането/неиз плащане на финансовата помощ, което се отчита като влошаване в сравнение с 2012 г. , не се изпълняват всички заложен курсове
Мярка 2	Прилагане на пакет от мерки за интеграция на новопризнати бежанци от уязвими групи	Изпълнява се, но не в достатъчна степен	Изпълнява се, но не в достатъчна степен	Не се различава в голяма степен от мярка 1, няма гъвкави форми на обучение
Мярка 3	Прилагане на мерки за интеграция на непълнолетни и малолетни бежанци	Изпълнява се	Изпълнява се	С изключение на непридружените малолетни/непъл нолетни
Мярка 4	Разработване и прилагане на програми за медиация при реализиране на основни права и възможности на бежанците	Работи се за нейното изпълнение в срок	Неизпълнена	Предложена добра практика
РАЗДЕЛ II. ЗАКОНОДАТЕЛНИ МЕРКИ				
Мярка 1	Анализ на вътрешното законодателств о и разработване на предложения за изменение и допълнение на нормативни актове	Работи се за нейното изпълнение в срок	Изпълнена	Разработени предложения за изменение и допълнение на ЗУБ в частта, свързана с интеграцията на бежанците, към началото на ноември 2013 г. Тези предложения за промени обаче не са взети

				предвид от ръководството на ДАБ.
Мярка 2	Разработване и инициране на нормативни промени за осигуряване на попечител/настойник на непридружени малолетни и непълнолетни деца бежанци	С изтекъл срок, по която се работи	С изтекъл срок, по която се работи	
Мярка 3	Разработване и прилагане на мерки за запознаване и подпомагане на бежанците за подготовка и кандидатстване за българско гражданство	Изпълнена	Изпълнена	Изпълнена от АИБМ по тяхна инициатива с финансова помощ на ВКБООН. Изпълнена еднократно през 2012 г.
Мярка 4	Инициране на нормативни промени, които да регламентират възможността за допълнително обучение по български език на деца	С изтекъл срок, по която се работи	С изтекъл срок, по която се работи	Работи се по проект „ДОСТЪП – Програма за осигуряване на пълен достъп до националната образователна система за търсеци закрила и бежанци”
РАЗДЕЛ III. ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ				
Мярка 1	Предоставяне на услуги за жилищно настаняване на бежанците	Изпълнява се	Изпълнява се	Основно от сънародници, СЖБ, БХК и БЧК
Мярка 2	Проучване на добрите европейски практики за жилищно настаняване	Работи се за нейното изпълнение в срок	Работи се за нейното изпълнение	По инициатива на БСБМ
Мярка 3	Включване на бежанците като	Неизпълнена, не се счита за	Неизпълнена, не се счита за	

	уязвима социална група при разработване на стратегии и програми	приоритетна	приоритетна	
Мярка 4	Включване на жилищното настаняване на бежанците като приоритет в годишните програми по ЕБФ	Работи се за нейното изпълнение в срок	Работи се за нейното изпълнение	Заложени са индикативни предложения от ИЦ на ДАБ при МС, но кандидатите, които се явяват с разработени проекти, се оказват неподготвени за изпълнението им или въобще липсват кандидати по тези предложения.
Мярка 5	Проучване на възможности за взаимодействие и разработване на съвместни проекти с общини, министерства...	Работи се за нейното изпълнение в срок	Работи се за нейното изпълнение	Работи се в сътрудничество с БЧК с финансова помощ на ВКБООН Предложена добра практика
РАЗДЕЛ IV. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ				
Мярка 1	Посредничество за реализация на пазара на труда	Изпълнява се	Изпълнява се	
Мярка 2	Включване на бежанците в изпити за доказване на ниво на професионални умения пред комисия от Националната занаятчийска камара	Изпълнява се	Изпълнява се	
Мярка 3	Насърчаване, мотивация, подкрепа и обучение на бежанците при търсене на	Изпълнява се	Изпълнява се	Предложена добра практика

	работа			
Мярка 4	Обучение на бежанците за разработване и прилагане на проекти за малък бизнес	Изпълнява се	Изпълнява се	Предложена добра практика
Мярка 5	Провеждане на обучителни семинари със служители от дирекциите „Бюра по труда“ за работа с бежанци	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена поради липса на средства
Мярка 6	Разработване и изпълнение на целеви програми за подпомагане достъпа на бежанци до пазара на труда	Работи се за нейното изпълнение в срок	Работи се за нейното изпълнение	МТСП разработва програма за квалификация и заетост на лица, получили статут на бежанец или хуманитарен статут през 2013 и 2014 г.
Мярка 7	Създаване и поддържане на база данни относно образованието и професионалната квалификация на бежанците	Изпълнява се	Изпълнява се	
Мярка 8	Провеждане на специализиран и трудови борси	Изпълнява се	Изпълнява се	Според интервюираните представители на НПО на борсата не са присъствали лица със статут, а само търсещи закрила, които са били в процедура по-малко от 1 година и нямат право да работят. Влошаване на качеството на провежданите борси в сравнение с 2012 г.
РАЗДЕЛ V. ОБРАЗОВАНИЕ				

Мярка 1	Провеждане на изследване за установяване на трудностите, които срещат бежанците при интеграцията в училище	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	
Мярка 2	Провеждане на ежегодни обучителни семинари с учители	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Изпълнена	По инициатива и с финансиране на ВКБООН в партньорство с МОН
Мярка 3	Подпомагане на образователната интеграция на малолетни и непълнолетни бежанци	Изпълнява се	Изпълнява се	Основно с помощта на НПО
Мярка 4	Разработване и утвърждаване на стандартизиран и тестове за определяне на клас, етап и степен на образование	Работи се за нейното изпълнение в срок	Работи се за нейното изпълнение	По проект „ДОСТЪП – Програма за осигуряване на пълен достъп до националната образователна система за търсеци закрила и бежанци”
Мярка 5	Насърчаване на инициативи и дейности за запознаване на ученици и студенти с правата, културата, традициите и живота на бежанците	Изпълнява се	Изпълнява се	Предложена добра практика
РАЗДЕЛ VI. СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ				
Мярка 1	Включване на социални посредници в дейностите по социално подпомагане на бежанците	Дублираща се	Дублираща се	Припокрива се с мярка 4 от раздел 1
Мярка 2	Разработване и	Изпълнява се	Изпълнява се	Изпълнява се от

	разпространени е на информационни материали			АИБМ по тяхна инициатива с финансова помощ на ВКБООН, но поради ограничените бройки на брошурите ще се прекрати до края на 2013 г.
Мярка 3	Провеждане на обучителни семинари със социални работници по специфичните аспекти на социалната работа с бежанци	Работи се за нейното изпълнение в срок	Изпълнена	Осъществен проект по ЕБФ от ФИЦЕ – България
РАЗДЕЛ VII. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ				
Мярка 1	Включване на бежанците в здравни стратегии за малцинствата в неравностойно положение	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	
Мярка 2	Включване на бежанците в национални програми за здравна профилактика и превенция	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	
Мярка 3	Включване на бежанците в скринингови кампании за превенция на онкологичните заболявания	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	Неизпълнена, не се счита за приоритетна	
Мярка 4	Включване на посредници за улесняване достъпа на бежанците до здравни услуги	Дублираща се	Дублираща се	Припокрива се с мярка 4 от раздел 1
Мярка 5	Провеждане на обучителни семинари с	Неизпълнена, важна за интеграцията	Неизпълнена, важна за интеграцията	Неизпълнена поради липса на средства

	лични лекари и стоматолози по специфичните здравни проблеми и потребности на бежанците	на бежанците	на бежанците	
РАЗДЕЛ VIII. БЕЖАНЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ				
Мярка 1	Периодично обучение на социални работници от съответните служби на Агенцията за социално подпомагане	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена поради липса на средства
Мярка 2	Включване на бежанци със специални нужди в различни форми на психосоциална работа...	Изпълнена, но не в достатъчна степен	Изпълнена, но не в достатъчна степен	
Мярка 3	Осигуряване на информация, консултации и медиация на бежанци със специални нужди	Дублираща се	Дублираща се	Припокриване с раздел 1, мярка 2
Мярка 4	Осигуряване на достъп до алтернативни форми за обучение по български език и професионална квалификация	Работи се за нейното изпълнение в срок	Не е изпълнена	
РАЗДЕЛ IX. ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ				
Мярка 1	Провеждане на обучителни семинари, изготвяне и разпространение на информационни материали...	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена поради липса на средства

Мярка 2	Работа и партньорство с медии	Изпълнявана, но не в достатъчна степен	Изпълнявана, но не в достатъчна степен	Работи се на <i>случаен принцип</i>
Мярка 3	Постоянно актуализиране на специализираната електронна страница на ДАБ	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	
Мярка 4	Взаимодействие с Националната институция Омбудсман	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците	
Мярка 5	Насърчаване разработването и въвеждането на учебни модули и програми за запознаване на ученици и студенти с правата, културата, традициите и живота на бежанците	Дублираща се	Дублираща се	В голяма степен дублира мярка 5 от раздел 5

Мерките са оценени както следва:

- **Изпълнена** (за еднократна дейност) или **се изпълнява** (дейност, която се осъществява редовно и има повтораемост);
- **Изпълнява се, но не в достатъчна степен** – мярката се изпълнява, но не е постигнала напълно заложената цел;
- **Работи се за нейното изпълнение (в срок)** – по мярката са предприети действия за нейното изпълнение, но все още няма резултат, най-вече за дейности заложиени или финансирани по ЕБФ;
- **С изтекъл срок, по която се работи;**

- Дублиращи се – припокрива се с друга предвидена дейност;
- Неизпълнена, важна за интеграцията на бежанците – най-често поради финансови ограничения;
- Неизпълнена, не се счита за приоритетна от ръководството на ИЦ на ДАБ.

Таблица 2. Включени бежанци и чужденци с хуманитарен статут в НПИБРБ по месеци и страни на произход през 2013 г.

Месеци/Страни на произход	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Общо по държави на произход:
Судан	2										2
Египет						3	2				5
Ирак	4	4		1			1	2	1	2	15
Иран	1	1									2
Кот Двоар					1						1
Сирия		13	9	3	4	7	9	5	9	8	67
Ливан								1			1
Индия									2		2
Саудитска Арабия									1		1
Без гражданство		1								3	4
Общо по месеци	7	19	9	4	5	10	12	8	13	13	100

Източник: Месечни отчети на ИЦ на ДАБ, 2013 г.

Таблица 3. Включени бежанци и чужденци с хуманитарен статут в НПИБРБ по месеци, пол и статут през 2013 г.

Месец/Пол	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Общо по пол:
Мъже	5	12	5	2	4	6	8	5	10	9	66
Жени	2	7	4	2	1	4	4	3	3	4	34
Месец/Статут											Общо по статут:
Бежански статут		2					1	2	1	2	8
Хуманитарен статут	7	17	9	4	5	10	11	6	12	11	92
Общо по месеци:	7	19	9	4	5	10	12	8	13	13	100

Източник: Месечни отчети на ИЦ на ДАБ, 2013 г.

Таблица 4. Данни за приетите семейства и представители на уязвими групи в НПИБРБ за периода (януари – октомври 2013 г.)

2013 г.	Бр. приети в НПИБРБ (2011-2013)	Бр. семейства	Страна на произход	Бр. деца	Възраст деца	Чужденци със специални нужди
Януари	3	2	Ирак Судан	1 2	15 г. 2 г. и 7 г.	- С дете до 3 г. възраст, майката има психични проблеми
Февруари	8	5	Ирак Сирия Без гражданство Сирия Сирия	1 1 1 3 4	5 г. 5 г. 7 г. 3 г., 10 г., 14 г. 4 г., 9 г., 11 г., 12 г.	- - Бащата сам се грижи за него, майката е в Палестина Самотна майка, съпругът в неизвестност Многодетно семейство и майката прекарала онкологично заболяване, сега е под медицински контрол, изследвания
Март	5	3	Сирия Сирия Сирия	2 2 2	7 г. и 15 г. 7 г. и 12 г. 11 г. и 12 г.	- -
Април	3	2	Сирия Сирия	4 3	2 пълнолетни, 2 непълнолетни – 3 от тях с умствена недостатъчност Без деца	4 деца – 2 пълнолетни, 2 непълнолетни – 3 от тях с умствена недостатъчност Търсят възможност за инвитро оплождане
Май	1	1	Кот Д'Ивоар	-	Болна жена - неомъжена	Онкологично заболяване
Юни	2	1	Сирия	2	8 г. и 11 г.	
Юли	8	4	Сирия Сирия Сирия Египет	1 4 3 3	1 г. 4 деца (1 г., 3 г., 8 г., 11 г.) 3 деца (6 г., 13 г., 16 г.) 3 пълнолетни (м/у 20-22 г.) – вкл. в НПИБРБ също	С дете до 1 г. Многодетно семейство Многодетно семейство -
Август	3	2	Сирия	2	2 деца на 7 и 10	-

			Сирия (мъж) – неженен	-	г. -	С ампутиран крак
Септември	6	3	Сирия Сирия Сирия	3 - 2	3 деца (1 г., 5 г., 7 г.) Без деца 2 деца (7 г. и 9 г.)	Многодетно семейство Със спонтанен аборт по време на войната
Октомври	13	4	Сирия Сирия Ирак Без гражданство Без гражданство (мъж – неженен)	4 4 4 - -	4 деца (6 г., 7 г., 10 г., 11 г.) 4 деца (3 г., 6 г., 9 г., 12 г.) 4 деца (4 г., 8 г., 12 г., 13 г.) Без деца -	Многодетно семейство Многодетно семейство Многодетно семейство С ампутиран крак

Източник: Месечни отчети на ИЦ на ДАБ, 2013 г.

Таблица 5. Изключени бежанци и чужденци с хуманитарен статут за периода 01.01–30.10.2013 г.

месец	мъже	жени
януари	3	1
февруари	1	-
март	1	-
април	10	-
май	1	2
юни	3	1
юли	1	5
август	1	3
септември	2	4
октомври	8	5
ОБЩО: 52	31	21

Източник: По данни на ДАБ

Таблица 6: Молби за закрила на непридружени малолетни и непълнолетни лица от 01.01.2013 до 30.09.2013 г.			00-13		14-15		16-17	
Държава	Общо от 0 до 17 г.	От тях жени	Вс.	Ж	Вс.	Ж	Вс.	Ж
ОБЩО	127	12	8	1	27	5	92	6
Алжир	16	0					16	
Афганистан	12	1	1	0	6		5	1
Без гражданство	6	0					6	
Гвинея	1	0					1	
Египет	1	0			0		1	
Еритрея	1	1			1	1		
Ирак	7	1			1	0	6	1
Камерун	2	0					2	
Конго	4	1			1	1	3	
Кот д'Ивоар	11	0			2		9	
Мали	17	4	1	0	5	2	11	2
Мароко	3	0					3	
Нигерия	1	1					1	1
Пакистан	2	0					2	
Руанда	2	0			1		1	
Сиера Леоне	1	0			1			
Сирийска араб. републ.	38	3	6	1	9	1	23	1
Сомалия	2	0					2	

Източник: По данни на ДАБ

Таблица 7. Брой чужденци с хуманитарен и бежански статут, получили финансова помощ за жилищно настаняване по НПИБРБ за периода 01.01 – 30.08.2013 г.

Платежна документация за изплащане на финансова помощ за жилищно настаняване по НПИБРБ за 2013 г.	НПИБРБ (2011-2013) – бр. лица с хуманитарен статут (ХС)	НПИБРБ (2011-2013) – бр. лица с бежански статут (БС)	мъже	жени	общо
януари	6	1	3	4	7
февруари	5	1	2	4	6
март	8	-	3	5	8
април	18	1	7	12	19
май	15	1	5	11	16
юни	16	1	6	11	17
юли	15	-	9	6	15
август	15	2	11	6	17
Общо	98	7	46	59	105
Средно на месец					13

Източник: Платежна документация, водена в ИЦ на ДАБ

Таблица 8. Брой лица, посещаващи курсове по български език (януари – септември 2013 г.)

	Обучавани бежанци в курсове по български език/месец	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
1	НПИБРБ – статут на бежанец	1	1	2	2	2	2	2	3	5	2
2	НПИБРБ – хуманитарен статут	5	11	27	25	20	21	25	27	25	17
3	Хуманитарен статут – невключени в НПИБРБ	8	8	6	1	1					
4	Търсеци закрила	24	19	9	11	10	9	4			
5	Деца бежанци	7	10	10	16	18	20	14	15	14	26
6	Непридружени непълнолетни	9	13	7	6	6	7	5	5	2	9
Средно на месец	55	54	62	61	61	57	59	50	50	46	54

Източник: Данни на ИЦ на ДАБ

Таблица 9. Брой лица, посещаващи курсове по професионално обучение (януари – юли 2013 г.)

Курсове по професионално обучение	Брой обучавани	Брой обучавани	Брой обучавани	Брой обучавани	Брой обучавани	Брой обучавани	Брой обучавани	Средно на месец
	м. 01	м.02	м.03	м. 04	м.05	м.06	м.07	
шивачество	10	10	10	9	9	7	7	8
козметика	10	10	10	7	7	6	6	8
фризьорство	12	12	12	8	8	8	4	9
Общо	32	32	32	24	24	21	17	

Източник: Данни на ИЦ на ДАБ. Курсовете по професионално обучение са прекратени с устна заповед от 01.08.2013 г. и са подновени на 16.10.2013 г.

10. Използвана литература

Вътрешни правила за прилагане на мерки за интеграция на новопризнати бежанци от националната програма за интеграция на бежанците в Република България (2011–2013 г.)

Закон за Бюджета на националната здравноосигурителна каса

Закон за насърчаване на заетостта

Закон за семейните помощи за деца

Закон за социалното подпомагане

Закон за убежището и бежанците

Национална стратегия по миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020 г.), достъпна на: http://www.mvr.bg/NR/rdonlyres/3E3C7633-E3BC-43D5-9517-725CC8176ED6/0/Nacionalna_strategiq_po_migraciqta.pdf

Националната програма за интеграция на бежанците в Република България 2011–2013 г.

Отчет на АИБМ по изпълнение на Националната програма за интеграция на бежанците в България за периода м. януари – м. септември 2012 г.

Пампоров, А., Ванкова З., и Шишкова, М. (2012): Къде е моят дом? Бездомност и жилищно настаняване сред търсещите закрила, бежанците и лицата с международна закрила в България, по поръчка на Върховния комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации в България, с изпълнител Институтът за изследване на обществата и знанието при Българската академия на науките. Достъпен на: <http://www.unhcr-centraleurope.org/bg/pdf/resursi/publikacii/doklad-za-bezdomnostta-na-bezhanci-v-blgariya.html>

План за действие към Закона за насърчаване на заетостта

Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане

Правилник за прилагане на мерки за социална защита на чужденци със специални нужди, търсещи или получили закрила